

PRACOWNIA PROJEKTÓW BUDOWLANYCH EDWARD CHOJNACKI PROJ-ART
98-100 WODZIERADY UL. PARKOWA 2
e-mail:eachojnacki@vp.pl tel./fax (0-43) 677-34-41 tel. kom. 0-604-53-70-70

STRATEGIA

ROZWOJU GMINY BRAŃSZCZYK

NA LATA 2015-2020

SPIS TREŚCI

strona

I.	DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ GMINY	4
1.	POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA GMINY	4
2.	LUDNOŚĆ I JEJ STRUKTURA	5
3.	HISTORIA REGIONU	8
4.	ZATRUDNIENIE	11
5.	ZAINWESTOWANIE GMINY	13
5.1.	ZASOBY MIESZKANIOWE	13
5.2.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	14
6.	ROLNICTWO	20
7.	STRUKTURA WŁASNOSCI	22
8.	WARUNKI ŚRODOWIKA PRZYRODNICZEGO	22
9.	WARUNKI SANITARNE I ZAGROŻENIA ANTROPOGENICZNE	40
10.	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA	46
11.	UKŁAD KOMUNIKACYJNY	50
12.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	56
12.1.	GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	56
12.2.	SIEĆ GAZOWA	60
12.3.	ELEKTROENERGETYKA	60
12.4.	TELEKOMUNIKACJA	61
12.5.	CIEPŁO	61
II.	STRATEGIA ROZWOJU GMINY	62
1.	ANALIZA MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	62
1.1.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	62
1.2.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE	63
2.	MISJA I STRATEGICZNE CELE ROZWOJU	64
3.	ANALIZA SWOT	64
4.	MISJA ROZWOJU GMINY	72
III.	PLAN STRATEGICZNY DLA GMINY NA LATA 2015-2020	77
1.	OBSZARY PRIORYTETOWE STRATEGII	77
2.	CELE OPERACYJNE W ROZWOJU GMINY, WSKAZANIE ZADAŃ I PROJEKTÓW WDROŻENIOWYCH	80
3.	UWARUNKOWANIA REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU GMINY BRAŃSZCZYK NA LATA 2015-2020”	97
3.1.	WDRAŻANIE STRATEGII	97
3.2.	FINANSOWANIE ZADAŃ STRATEGII	98
3.3.	MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	99
3.4.	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ STRATEGII	99

Wstęp

Gmina Brańszczyk w 2003r. opracowała Strategię Rozwoju Gminy. W 2014r. Władze Gminy Brańszczyk podjęły się opracowania zmiany opracowanej wcześniej Strategii Rozwoju Gminy w celu stworzenia narzędzia zarządzania gminą wspomagającego proces podejmowania decyzji. Strategia ma określać, co jest najważniejsze dla rozwoju gminy. Tak postrzegana strategia nie ma ambicji opracowania planu rozwoju wszystkich dziedzin działalności gminy. Nie jest, bowiem, programem rozwoju wszystkich tych dziedzin, a strategią, czyli wyborem optymalnych ścieżek rozwoju (priorytetów rozwoju). Jest również narzędziem zarządzania rozwojem. Pozostałe zagadnienia działalności gminy pozostają w zakresie standardowego zarządzania gminą.

Decydując się na rozpoczęcie procesu planowania, intencją władz gminy było faktyczne wykorzystanie opracowanej strategii. Świadome były one tego, że niesie to za sobą konieczność wielu zmian oraz, że istotne jest odpowiednie zarządzanie zmianą. Ważnym elementem było przygotowanie do zmian nie tylko Rady, ale przede wszystkim urzędników i mieszkańców gminy. Świadomość ta wynikała z wiedzy o zarządzaniu strategicznym. Aby zarządzać strategicznie nie wystarczy, bowiem opracowanie dokumentu strategii. Istotnym elementem zarządzania strategicznego jest, obok przywództwa, sprawność organizacji (w tym przypadku urzędu i jednostek gminnych) oraz zespół ludzki. Organizacja musi mieć potencjał do wdrażania celów strategicznych. Stąd ważne jest równoległe z planowaniem strategicznym budowanie tego potencjału.

Opracowanie dokumentu strategii Gmina Brańszczyk zleciła firmie Pracowni Projektów Budowlanych Edward Chojnacki **Proj – Art**.

I. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ GMINY

1. POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA GMINY

Gmina Brańszczyk położona jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego w Dolinie Dolnego Bugu i graniczy z następującymi gminami:

- od północy z gminą Długosiodło (powiat wyszkowski),
- od północnego-wschodu z gminą Ostrów Maz. (powiat ostrowski),
- od wschodu z gminą Brok (powiat ostrowski),
- od południowego-wschodu z gminą Sadowne i Łochów (powiat węgrowski),
- od południowego-zachodu z miastem i gminą Wyszaków (pow. wyszkowski),
- od zachodu z gminą Rząśnik (powiat wyszkowski).

Gmina posiada dogodne położenie geograficzne. Położona jest 60 km od Warszawy oraz 8 km od Wyszkowa przy ważnych węzłach komunikacyjnych przy trasie międzynarodowej Nr 8 Warszawa-Białystok, która umożliwia komunikację z aglomeracją warszawską.

Powierzchnia gminy w granicach administracyjnych wynosi 16651 ha.

W skład gminy wchodzi 22 sołectwa: Brańszczyk, Białe Błoto-Kobyla, Białe Błoto-Kurza, Białe Błoto-Stara Wieś, Budykierz, Dalekie-Tartak, Dudowizna, Knurowiec, Niemiry, Nowe Budy, Nowy Brańszczyk, Nowa Wieś, Ojcowizna, Poręba-Kocęby, Poręba Średnia, Przyjmy, Stare Budy, Trzcianka, Tuchlin, Turzyn, Udrzyn, Udrzynek. Pod względem ludności największą w gminie jest ośrodek

gminy Brańszczyk, w którym zlokalizowana jest większość instytucji lokalnych, placówek handlowych, usługowych oraz podmiotów gospodarczych.

Struktura użytkowania gruntów w 2013r. przedstawiała się następująco:

Wyszczególnienie	Powierzchnia gminy	
	ha	%
tereny zainwestowane	361	2,16
tereny użytkowane rolniczo	7716	46,17
lasy i zadrzewienia	7643	45,73
tereny komunikacji	200	1,19
tereny pozostałe	792	4,75
Razem:	16651	100,00

W strukturze użytkowania gruntów przeważają lasy, które zajmują aż 7719ha powierzchni gminy (44,8% gminy) i pola uprawne (30%) oraz łąki (12%). Gmina posiada więc charakter typowo rolniczy z nastawieniem gospodarczym na produkcję rolniczą. Wśród upraw wiodącą pozycję zajmują zboża i ziemniaki, w hodowli zaś trzoda chlewna i bydło.

Generalnie należy stwierdzić, iż atutem gminy jest malownicze położenie wśród lasów i doliny rzeki dolnego Bugu oraz stosunkowa bliskość Warszawy .

Atutami gminy jest także znaczny stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Gmina jest w całości zwodociągowana oraz posiada dobrze rozbudowaną sieć telefoniczną. W części jest zgazyfikowana oraz skanalizowana, posiadając oczyszczalnię ścieków z punktami zlewnymi i zorganizowaną gospodarkę odpadami stałymi.

2. LUDNOŚĆ I JEJ STRUKTURA

Pod względem zaludnienia Gmina Brańszczyk należy do średnich gmin w województwie mazowieckim. W 2002 r. zamieszkiwało ją 8,4 tys. osób, a w 2013r. 8521 osób. W ciągu ostatnich 11 lat liczba mieszkańców gminy wzrosła o 1,5 %.

Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi obecnie 51 osób na 1km² plasując gminę na drugim miejscu w powiecie wyszkowskim po gminie Zabrodzie (62).

Tab. 1 Liczba mieszkańców gminy wg sołectw

Lp.	Nazwa sołectwa	Ludność (2002r.)	Ludność (2013r.)
1.	Białebloto-Kobyła	406	403
2.	Białebloto-Kurza	205	191
3.	Białebloto-Stara Wieś	266	256

4.	Budykierz	245	215
5.	Dalekie-Tartak	296	314
6.	Dudowizna	204	214
7.	Knurowiec	265	241
8.	Niemiry	326	302
9.	Brańszczyk	1045	1119
10.	Nowa Wieś	363	379
11.	Nowe Budy	340	321
12.	Nowy Brańszczyk	210	234
13.	Ojcowizna	102	93
14.	Poręba-Kocęby	393	369
15.	Poręba Średnia	439	419
16.	Przyjmy	283	266
17.	Stare Budy	199	188
18.	Trzcianka	1103	1090
19.	Tuchlin	249	229
20.	Turzyn	754	747
21.	Udrzyn	331	296
22.	Udrzynek	372	371
	Razem	8396	8257

- w tym 229 osób zamieszkuje w Domu Pomocy Społecznej i w Domu Emeryta w Brańszczyku.

Według danych na koniec 2001 r. ludność gminy liczyła 8396, w tym 4219 kobiet i 4177 mężczyzn.

Statystyka stałych mieszkańców gminy według struktury płci w 2012r. przedstawia się następująco:

- ludność razem: 8282 osób,
- wiek poniżej 18 lat – 1638 osób,
- dorośli – 6644 osób,
- wiek 0-6 lat 607 osób,
- wiek 7-15 - 805 osób,
- 16-19 - 455 osób,
- 20-60 K - 2285 osób,
- 20-65 M - 2713 osób,
- powyżej 60 K – 944 osób,
- powyżej 65 M - 473 osób,
- razem K – 4175 osób,
- razem M – 4107 osób.

W 2013r. ludność gminy wynosiła 8521 osób, w tym 263 osoby na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy. Liczba urodzeń w 2012r. w gminie wyniosła 79 osób, natomiast liczba zgonów w tym czasie wyniosła 120 osób. Liczba osób, które zawarły małżeństwo w gminie wyniosła 98 osób.

Istotny wpływ na sytuację ludnościową gminy Brańszczyk ma Dom Pomocy Społecznej, w którym zamieszkuje 263 osoby na pobyt czasowy powyżej 3 miesięcy.

Ruch naturalny ludności w latach 2010-2012 ¹przedstawiał się następująco:

2010 r.			2012r.		
Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
75	102	-27	86	124	-38

Drugim ważnym czynnikiem po przyroście naturalnym mającym wpływ na liczbę ludności gminy są migracje ludności. W 2000 r. zanotowano liczbę ludności odpywającej rzędu 119, a napływającej 126, w wyniku czego saldo migracji wynosiło +7 osób. Natomiast w 2013 r. liczba ludności odpywającej zmalała do 59 osób, a napływającej zmalała do 119. Spowodowało to, dodatnie saldo migracji + 60.

Niewątpliwie miał na to wpływ fakt dogodności połączeń komunikacyjnych sprzyjających dojazdom do pracy poza terenem gminy. Powstające nowe zakłady na terenie gminy i gmin sąsiednich jak i też zabezpieczenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne umożliwiają osiedlanie się na stałe.

Migracje ludności w 2000 .r i w 2013 r. w gminie Brańszczyk przedstawia poniższe zestawienie:

2000 r.			2013 r.		
Napływ	Odpyływ	Saldo migracji	Napływ	Odpyływ	Saldo migracji
126	90	36	119	59	67

Ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego złagodzić może utrzymanie się aktualnej tendencji w zakresie migracji ludności. Podtrzymanie tej korzystnej dla gminy tendencji będzie wymagało podniesienia atrakcyjności gminy, zachęcającej do zamieszkania na tym terenie (stworzenie możliwości w zakresie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, poprawy stanu środowiska naturalnego i tworzenia nowych miejsc pracy).

Gmina Brańszczyk posiada bardzo niekorzystny utrzymujący się od lat ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego i jest jedyną gminą w powiecie wyszkowskim, która posiada ujemny wskaźnik.

Dla oceny sytuacji demograficznej w gminie, zwłaszcza w okresie perspektywicznym, decydujące znaczenie będzie miała struktura ludności wg wieku i płci. W perspektywie zwiększy się udział ludności w wieku poprodukcyjnym, utrzyma się natomiast na tym samym poziomie grupa wieku przedprodukcyjnego. Na koniec 2010/2012 r liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 5208/5212 ogółu ludności, w wieku poprodukcyjnym 1586/1583, zaś 1710/1653 to ludność w wieku przedprodukcyjnym.

W 2013r. liczba ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym nie zmieniła się znacznie, zaś w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 3,3%.

1

3. HISTORIA REGIONU

(wg książki Maria Żywirska „Puszcza Biała jej dzieje i kultura” wydanie drugie Wyszaków 2009)

Gmina Brańszczyk położona jest na terenie Puszczy Białej. Puszcza ta zamknięta jest w widłach Bugu i Narwi stanowiąc część Niziny Mazowieckiej. Wskutek długotrwałego działania rzek teren jest erozyjny, poprzecinany strumykami i rzekami. Wg materiałów archiwalnych w przeszłości w Puszczy występowały w znacznej obfitości lipy, modrzewie, cisy, jednak już w XVIII wieku, mimo ochrony władz, były rzadkością. W latach 30-tych XVIII wieku na terenie Puszczy istniały jeszcze wielkie dąbrowy. Sosna w wyniku działalności człowieka opanowała Puszczy w XIX wieku. Mimo wczesnego osadnictwa, teren do początku ubiegłego stulecia zachował charakter puszczański. Bory stanowiły główny akcent krajobrazu terenu. W latach trzydziestych XX wieku ciągnęły się one wąskim pasmem od Obrytego poprzez Białebloto do Broku. Pod względem fizjograficznym i historycznym do najstarszych wsi wokół których ogniskowało się życie Puszczy należy obszar między Wyszakowem a Długosiadłem należy zaliczyć między innymi takie wsie jak Wyszaków, Bieliny, Brańszczyk, Udrzyn, Brok i Długosiodło. Wokół nich w następnych stuleciach powstawały wsie młodsze jak Trzcianka, Białebloto, Grabownica, Poręba, Dybki, Przyjmy Brańszczykowskie i inne. Według L. Krzywickiego na tych terenach można umiejscowić kolebkę Kurpiowszczyzny.

Przez obszary Puszczy Białej wzdłuż doliny Bugu przebiegał już w epoce brązu jeden z najstarszych w Europie szlaków handlowych o wielkim znaczeniu łączący Morze Czarne z Bałtykiem, północną i środkową Europę. Biegł on z greckiej kolonii Olbii położonej na wybrzeżu czarnomorskim poprzez Kijów, Drohiczyn, Nur i leżące na terenie puszczańskim Brok, Brańsk (obecnie Brańszczyk), Wyszaków, Serock, Zakroczym i Wyszogród do Torunia i Gdańska.

Już w V wieku p.n.e. szlakiem tym podróżował wraz z karawaną kupców greckich Herodot (ok. 485 – 425p.n.e.), któremu zawdzięczamy pierwsze wzmianki o tych terenach. Tą też drogą odbywały się późniejsze wędrówki ludów.

Pod względem osadniczym Puszcza Biała zasadzana była Kurpiami w XVIII wieku. Obszar ten ciągnął się wąskim pasem od Tocznejbieli i Borsuków na

zachodzie, po Małkinię na wschodzie. Największe skupisko wsi zasadzanych Kurpiami przypada na rdzeń Puszczy, pomiędzy Brokiem, Wyszkowem a Ostrowią. W miejscowości Białebloto Kurpie zajęli całą wieś. Akcja osadnicza Kurpiów na tym terenie zakończyła się u schyłku XVIII wieku wraz z panowaniem biskupów płockich. Puszcza została nadana biskupom płockim przez Konrada Mazowieckiego w 1203 roku lub w 1235 roku, jednak dobra nie obejmowały całej puszczy, znajdowały się na jej terenie także folwarki szlacheckie: Rybno, Kręgi, Gulczewo, Somianka, Barcice, Zatory, Łosinno, Olszanka, Ostrykót, Grądy, Lubiel, Bieliny i Trzcianka. Na przełomie XV i XVI wieku Puszcza Biała była najrzadziej zaludnionym terenem na Mazowszu. Pomimo prowadzonych akcji osiedleniowych do początków XVIII wieku liczba ludności nie zwiększyła się (wojny szwedzkie, wojny domowe Leszczyński – Sas, zarazy). W początkach XVIII wieku biskup Załuski rozpoczął energiczne i planowe zasiedlanie wsi i odbudowę gospodarstw. Nad dążeniem do realizacji planu zaludniania pustych osad górowała jednak odwieczna zasada, której gospodarze Puszczy pozostali wierni: ochrony borów i lasów puszczańskich oraz zachowanie możliwie nienaruszonego jej drzewo i zwierzostanu, gdyż gospodarka płodami leśnymi, bartnictwo, smolarnie, potażownie były źródłem dużych dochodów. Konsekwencją takiej polityki biskupiej było wpuszczenie na teren puszczy, po dokładnej selekcji, przede wszystkim ludzi znających gospodarkę leśną. Uprawiać rolę pozwalano jedynie na niewielkich „nowinach” – obszarach świeżo wyciętych, uprzednio dokładnie wyznaczonych. Obszar ten miał wystarczyć tylko na zaspokojenie osobistych potrzeb osadnika. Akcja miała ściśle określone ramy, ostro tępiono samowolnych osadników, którzy próbowali karczować lasy tam, gdzie to było najłatwiejsze. Biskupi płoccy przez ponad 600 lat prowadzili w Puszczy planową i konsekwentną gospodarkę. Gdzie gleba była lepsza, lasy zamieniano na pola uprawne, pozostałe tereny stanowiła Puszcza, starannie pielęgnowana i chroniona, jako obszar gospodarki leśnej i teren łowiecki. Zarówno na terenach karczowanych jak i lasach panowała jednolita forma zarządu – zarządzali urzędnicy biskupi zwani komisarzami lub ekonomami. W 1796 roku (po rozbiórce III Polski w 1795 roku) w wyniku sekularyzacji (zmiana dóbr kościelnych na świeckie) Puszcza Biała została włączona do lasów rządowych zaboru pruskiego. W 1807 roku lasy weszły w skład

Księstwa Warszawskiego, a po Kongresie Wiedeńskim w 1815 roku do Polskiego Królestwa Kongresowego (zabór rosyjski). Zmiany polityczne i własnościowe pociągnęły za sobą zmiany w tradycyjnym systemie gospodarki puszczańskiej. Ustawa z 31 sierpnia 1828 roku dopuszczała sprzedaż gruntów i lasów, będących własnością państwa drogą publicznej licytacji. Została ona anulowana po 4 latach w 1832 roku, ale pomimo tego doprowadziła do nieodwracalnych zmian na terenie Puszczy. Dalszy rozkład Puszczy spowodował ukaz z 4 października 1835 roku dotyczący darowizn dóbr rządowych „zasłużonym” carskim urzędnikom i wojskowym (majoraty). Lasy te były z reguły rabunkowo eksploatowane, podobną gospodarke prowadził także rząd carski w stosunku do lasów rządowych oraz właściciele folwarków, chcąc tą drogą ratować osłabione przez uwłaszczanie gospodarstwa. Kolejną formą masowej eksploatacji lasów były smolarnie. Dzierżawili je kupcy nastawieni na jak największe i najszybsze zyski. XIX-wieczne smolarstwo miało niewiele wspólnego z gospodarką prowadzoną w tej dziedzinie przez biskupów – do pędzenia smoły wykorzystywano mimo zakazów najlepsze drewno. W 1880 roku rząd usiłował wprowadzić planową gospodarke w lasach puszczańskich. Zarząd resztek Puszczy został skupiony w 5 nadleśnictwach. Poprzez organizację służby leśnej usiłowano ratować resztki starego drzewostanu oraz sadzić las. Odzyskanie niepodległości w 1918 roku spowodowało zniknięcie majoratów. W latach międzywojennych przeprowadzono urządzenie Lasów Państwowych w obrębie Długosiodło (1925 rok i 1929 rok) oraz obrębie Leszczydół w 1924 roku z opracowaniem planu gospodarczego na lata 1925-1935. Po II wojnie światowej dla byłych Nadleśnictw: Jegiel i Długosiodło zostały opracowane plany gospodarcze prowizorycznego urządzania na lata 1949-1959. W granicach przybliżonych do obecnych obręby Długosiodło, Jegiel, Leszczydół znajdują się od 1944 roku. Zostały utworzone głównie z lasów państwowych oraz upaństwowionych podczas reformy rolnej w latach 1944-1945. na Puszczy. Akcja osadnicza na tym terenie pozostawiła wyraźny ślad na kształtowaniu się kultury terenu. Ten sześćsetletni okres planowanej i konsekwentnej gospodarki miał na celu przede wszystkim ochronę drzewostanu puszczańskiego.

W XIX wieku przyczyną powstawania nowych osiedli było przeniesienie się części ludności danej wsi na nowo nadawane grunty. Na przykład część ludności Budegokrza i Białegobłota utworzyła Nową Wieś.

Pod względem struktury gospodarczo-społecznej ludności Puszczy Białej wieś Białebłoto należała do wsi czynszowych.

Występujące w obu częściach Kurpiów bogactwo sztuki ludowej tłumaczone bywa stale — i zapewne nie bez racji — przeszłością tych ziem, na których nigdy nie było pańszczyzny, chociaż nie bierze się dostatecznie pod uwagę, że pełny rozwój sztuki ludowej w Polsce nastąpił właściwie już po uwłaszczeniu, a więc po zniesieniu różnic między chłopami dawniej wolnymi a poddanymi. Wydaje się, że ważniejszy od braku pańszczyźnianej zależności był tu rodzaj zajęcia ludności, która na terenie lesistym trudniła się częściej bartnictwem, łowiectwem, węglarstwem i innymi podobnymi pracami, dającymi dużą swobodę, niż rolnictwem. W każdym razie obydwie te czynniki: swoboda osobista i rodzaj wykonywanych zajęć podstawowych stworzyły dogodny grunt dla bujnego rozkrzewienia się twórczości artystycznej. Objęła ona i budownictwo. Oczywiście przede wszystkim dom mieszkalny, następnie układ budynków gospodarczych, w końcu liczne tu, zwłaszcza na terenie Puszczy Zielonej, kapliczki drewniane. Dwutraktowe domy kurpiowskie są duże i szerokie. Dachy ich, zawsze dwuspadowe, z wiatrownicami zakończonymi szparogami o różnych formach, swymi występami ocieniają szczyt, wysunięty nieco przed ścianę i przecięty poziomo również nieco wystającym „bantem”. Ozdobne rytmiczne szalowania, o różnych układach, odmiennych w partii górnej i dolnej, ujęte bywają przy dachu listwą (lub ich podwójną warstwą), z brzegiem rytmicznie powyrzynanym. Taki sam ornament zdobi nieraz „bant”.

4. ZATRUDNIENIE

W 2012r. w gminie w gospodarce narodowej działały 502 podmioty gospodarcze, w tym 478 w sektorze prywatnym. W stosunku do roku 2000, w którym prowadziło działalność 479 podmiotów nastąpił znaczny 5% wzrost ich liczby.

W gospodarce narodowej w systemie Regon w gminie działało 11 podmiotów, w tym 9 to spółki handlowe, 410 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

W 2012r. w systemie Regon działało 412 podmiotów a struktura ich przedstawiała się następująco:

- w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie działały 62 podmioty,
- w przetwórstwie przemysłowym – 36 podmiotów,
- budownictwie – 77,
- w handlu hurtowym, detalicznym – 138,
- naprawy pojazdów samochodowych i motocykli – 51,
- działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi- 10,
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 8,
- obsługa rynku nieruchomości – 1,
- działalność profesjonalna, bankowa i techniczna – 9,
- usługi administrowania i działalność wspierająca – 23,
- działalność związana z kulturą, rekreacją – 3.

Wskaźnik liczby podmiotów ogółem na 1000 mieszkańców w 2010r. wynosił 53,6, natomiast w 2012r. wzrósł do 59,4, w tym dla osób fizycznych z 46,7 do 48,5, co daje wzrost wskaźnika ogółem o 5,8 podmiotów.

Do najważniejszych instytucji, zakładów użyteczności publicznej i zakładów pracy, w których mieszkańcy z terenu gminy znajdują zatrudnienie należą:

- Urząd Gminy
- Szkoły,
- Urząd Pocztowy w Brańszczyku,
- Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" w Porębie,
- Dom Pomocy Społecznej w Brańszczyku,
- Specjalny Ośrodek Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr Franciszek Rodziny Maryi w Brańszczyku,
- Dom Emeryta w Brańszczyku,
- Bank Spółdzielczy w Brańszczyku,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Brańszczyku,
- Mazowieckie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego S. A. Dalekie-Tartak,
- Stacje paliw w Turzynie i Trziance,

- Piekarnia w Białymbłocie – Kobyła,
- Piekarnia „WAWIE” w Brańszczyku,
- Wytwórnia mas bitumicznych w Trzciance,
- Zajazd-Motel "Borowik" w Knurówcu,
- Bar u Jana w Turzynie,
- 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych,
- Centrum Dystrybucyjne LIDL w Turzynie.

Problem bezrobocia

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Brańszczyk² w 2001r.wynosiła 902 osoby, w tym 686 osób bez prawa do zasiłku, zaś 216 osób z prawem do zasiłku.

Natomiast w 2013r. liczba bezrobotnych wynosiła 472 osoby. W ciągu ostatnich 12 lat zaznaczył się znaczny spadek liczby bezrobotnych aż o 430 osób.

Bezrobocie	2001	2013
ogółem	902	472
w tym z prawem do zasiłku	216	53
w tym bez prawa do zasiłku	597	419

Wyżej wymienione dane świadczą że problem bezrobocia w gminie sukcesywnie zmniejsza się w znaczący sposób.

5. ZAINWESTOWANIE GMINY

5.1. ZASOBY MIESZKANIOWE

Ludność gminy wg stanu na dzień 31.12.2010 r. zamieszkiwała w 2616 mieszkaniach o łącznej powierzchni użytkowej 224474 m².

W 2012r. ludność gminy zamieszkiwała w 2652 mieszkaniach o łącznej powierzchni 228585 m².

Według danych Urzędu Statystycznego w Warszawie zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Brańszczyk w latach 2010 i 2012r. przedstawiały się następująco:

Zasoby mieszkaniowe	2010/2012	
Mieszkania	2616	2652
Izby	10711	10905
powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	224474	228585

Warunki mieszkaniowe ludności gminy w 2012r. przedstawiały się następująco:

Wyszczególnienie	Wskaźniki
średnia wielkość mieszkania (m ² pow. użytkowej)	86,2
zagęszczenie mieszkań (liczba osób na 1mieszkanie)	32,0
warunki zamieszkania m ² pow. użytkowej na 1 osobę	27,10
przeciętna liczba osób na izbę	0,77
przeciętna liczba izb w mieszkaniu	4,11

Istotnym elementem rozwoju gospodarczego mieszkańców gminy jest dynamika budowy domów mieszkalnych. Z analizy wniosków zgłoszonych do m. in. planu zagospodarowania przestrzennego gminy wynika, że istnieje stosunkowo duże zapotrzebowanie na budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne.

W latach 2012r. i 2013r. oddano do użytku odpowiednio 23 i 26 mieszkań, o 121 i 142 izbach i powierzchni 2666 m² i 3243m². Dane te świadczą o ożywionym ruchu budowlanym na terenie gminy.

5.2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Większość obiektów z zakresu infrastruktury społecznej obsługujących gminę skoncentrowana jest w ośrodku gminnym w Brańszczyku. Zaliczyć do nich należy administrację, handel, rzemiosło o różnorodnym charakterze, służbę

²

Według danych Urzędu Statystycznego w Warszawie 2002r i 2013r.

zdrowia, kulturę, jednostki obsługi rolnictwa itp. Urządzenia z zakresu podstawowego zlokalizowane są w poszczególnych jednostkach osadniczych. Wyjątkiem są wsie Białełoto-Kurza, Dudowizna oraz Stare Budy.

5. 2.1. Oświata i wychowanie

a) Wychowanie przedszkolne

Obecnie na terenie gminy istnieją 2 samorządowe przedszkola w ośrodku gminnym w Brańszczyku oraz we wsi Poręba. Łącznie na obszarze gminy w 2014r. wychowaniem przedszkolnym objętych było 69 dzieci, w tym 47 w Brańszczyku i 22 w Porębie. Zatrudnienie w 2014r. w placówkach przedszkolnych wynosiło 6 osób, w tym w samorządowym Przedszkolu w Brańszczyku 3 nauczycieli.

b) Szkolnictwo podstawowe

Na terenie gminy istnieje 7 publicznych szkół. Są to następujące szkoły:

Lp	Nazwa szkoły, adres	Klasy	Ilość uczniów/ oddziałów	Ilość zatrudnionych nauczycieli
1.	Publiczna Szkoła Podstawowa we wsi Brańszczyk	0- VI	153/7	14
2.	Publiczna Szkoła Podstawowa we wsi Porębie	0 - VI	115/6	11
3.	Publiczna Szkoła Podstawowa we wsi Trzcianka	0 - VI	46/6	10
4.	Publiczna Szkoła Podstawowa we wsi Turzyn	0 – VI	40/4	9
5.	Publiczna Szkoła Podstawowa we wsi Nowe Budy	0 – VI	43/4	10
6.	Publiczna Szkoła Podstawowa we wsi Knurowiec	0 - VI	41/4	9
7.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Białymbłocie	0 - VI	92/6	10

Na terenie gminy działa także Publiczne Gimnazjum w Brańszczyku i Porębie oraz Podstawowa Szkoła Specjalna we wsi Brańszczyk.

Lp	Nazwa gimnazjum, adres	liczba oddziałów	Ilość uczniów/ sal lekcyjnych	Ilość zatrudnionych nauczycieli
1.	Publiczne Gimnazjum we wsi Brańszczyk	9	163/12	15
2.	Publiczne Gimnazjum we wsi Poręba	5	96/5	18

5.2.2. Służba zdrowia i opieka społeczna

W zakresie opieki zdrowotnej mieszkańcy gminy korzystają z Przychodni Lekarskiej w Brańszczyku i Porębie. Placówki te zatrudniają ogółem 11 osób, w tym 4 lekarzy. We wsiach Brańszczyk i Poręba Średnia znajdują się prywatne apteki.

Liczba ludności w gminie przypadająca na 1 przychodnię wynosi 2,8 tys. mieszkańców, zaś na 1 aptekę i punkt apteczny 4,2 tys. mieszkańców.

W zakresie leczenia specjalistycznego otwartego i zamkniętego mieszkańcy gminy korzystają z placówek lekarskich znajdujących zlokalizowanych w Wyszku.

Ponadto we wsi Brańszczyk znajduje się Dom Pomocy Społecznej, w którym to przebywa 255 osób oraz Dom Emeryta (Zgromadzenia Księża Orionistów) dla 43 osób i zatrudnieniu 20 pracowników.

Dom Opieki dla Dorosłych utworzono w 1947 r. w zabytkowym dworze w Brańszczyku. Znalazło w nim schronienie kilkanaście osób bezdomnych, bez rodziny i środków do życia. Warunki mieszkaniowe były skromne i z czasem uległy pogorszeniu ze względu na starą zabudowę obiektu.

W 1967 roku rozpoczęto prace inwestycyjne, a w 1970 roku powstał nowoczesny Dom Pomocy Społecznej dla 200 osób. W 1976 roku dobudowano dwa pawilony na 50 miejsc.

W latach obiekt 90-tych został gruntownie zmodernizowany i spełnia wysokie ustawowe standardy. Od 1999 roku jest jednostką organizacyjną powiatu wyszkowskiego. Dom jest przeznaczony dla 194 osób, kobiet i mężczyzn przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie.

W zakresie pomieszczeń ogólnodostępnych na terenie Domu do dyspozycji mieszkańców są: kaplica, czytelnia, świetlica, pokoje dziennego pobytu, kawiarnia, sale zajęć terapeutycznych, sala rehabilitacji, jadalnia i salon fryzjerski.

Dom Emeryta prowadzą Księża Orioniści zapewniając osobom starszym i samotnym serdeczną atmosferę i rodzinne ciepło. Osoby decydujące się na

stały pobyt mogą liczyć na opiekę lekarską i duszpasterską. Na miejscu znajduje się bowiem kaplica.

Pensjonat oferuje około 80 miejsc w pokojach dwuosobowych /prawie 20 m²/ z łazienką /4 m²/. Dom spełnia wszystkie wymogi sanitarno-mieszkaniowe. Zapewnia swoim mieszkańcom troskliwą opiekę i pełne, domowe wyżywienie. Proponuje także czasowy pobyt wypoczynkowy.

Mieszkańcy domu pochodzą z całej Polski. Zainteresowani pobytem w nim są także mieszkańcy reszty Europy i nie tylko.

Dom spokojnej starości liczy dwa piętra, do tego wysokie poddasze. Ponadto pomyślano o wykorzystaniu jednej z jego części pod wynajem jako pokoje gościnne dostępne nie tylko podczas wakacji – tu trwają jeszcze prace wykończeniowe. Część, gdzie mieszkają osoby starsze i chore, oddana została do użytku w styczniu 2003 roku.

Poza pokojami mieszkalnymi z łazienkami, jest jadalnia, świetlica, kaplica, przygotowywana jest sala do rehabilitacji. Zaletą domu są, znajdujące się na każdej kondygnacji długie, łączące się ze sobą balkony. Ponadto korytarze są tu szerokie i długie, gdzie można spacerować do woli gdy pogoda nie dopisze.

5.2.3. Administracja

Na terenie gminy znajdują się następujące placówki:

- Urząd Gminy,
- Bank Spółdzielczy w Ostrowii Maz., oddział w Brańszczyku.

5.2.4. Kultura

Bazę lokalową dla działalności kulturalnej gminy stanowi Gminny Dom Kultury w Brańszczyku.

Gminny Dom Kultury realizuje zadania z zakresu kultury, rekreacji i upowszechniania informacji poprzez:

- propagowanie walorów turystyczno-rekreacyjnych gminy;
- tworzenie warunków dla rozwoju ruchu artystycznego ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży uzdolnionych muzycznie (instrumenty dęte i gitara klasyczna i akustyczna);
- prowadzenie działalności informacyjnej (poprzez bezpłatny dostęp do Internetu, wydawanie gminnej gazety "Lokalne Więści Gminne");
- organizację imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych;

- wspieranie inicjatyw społecznych i współpracę z instytucjami oświatowymi, kulturalnymi i społecznymi w zakresie organizacji w/w imprez;
- rozwijanie zainteresowań i pasji dzieci i młodzieży (wędkarstwo, dziennikarstwo, fotografia, gry komputerowe, sport).

W gminie działa Publiczna Biblioteka w Brańszczyku z filiami bibliotecznymi w Białymbłocie, Porębie, Trzciance, Turzynie oraz świetlicami we wsiach: Białebloto-Kobyła, Stare Budy i Tuchlin. Księgozbiór w bibliotekach w gminie w 2012r. liczył 39.900 woluminów, korzystało z niego ponad 1000 czytelników. Wypożyczyli oni 17.8 tys. woluminów.

Gminna Biblioteka Publiczna w Brańszczyku posiada księgozbiór w ilości 12300 woluminów, filia w Porębie 10000 woluminów, w Trzciance 6800 woluminów, Białymbłocie 6000 woluminów i w Turzynie 4800 woluminów. Należy zaznaczyć, iż filie Gminnej Biblioteki w Brańszczyku mieszczą się głównie w lokalach szkół podstawowych oraz w budynku OSP (filia w Porębie).

W gminie działa zespół ludowy „Kobielanki” z Białegobłota.

5.2.5. Łączność

Na terenie gminy działa 1 placówka pocztowo-telekomunikacyjna w Brańszczyku obsługująca swym zasięgiem obszar całej gminy.

5.2.6. Sport

Na terenie gminy działają 3 Uczniowskie Kluby Sportowe „Olimpijczyk” w Brańszczyku, „Bicz” przy Szkole Podstawowej w Trzciance oraz „Dallas” we wsi Dalekie –Tartak.

Ponadto we wsiach: Brańszczyk, Poręba Średnia, Trzcianka, Białebloto, Budy Nowe, Nowa Wieś oraz Udrzyn znajdują się boiska sportowe.

5.2.7. Cmentarze, kościoły

Na terenie gminy znajdują się 2 cmentarze parafialne we wsiach Brańszczyk i Poręba-Kocęby oraz kościoły parafii rzymsko-katolickiej w Brańszczyku i Porębie.

Ponadto na terenie gminy znajdują się miejsca pamięci narodowej z okresu I i II wojny światowej (mogiły zbiorowe).

. Do obiektów kultury należą również kościoły rzymsko-katolickie położone we wsiach Brańszczyk i Poręba oraz kaplica we wsi Białełoto-Kobyła.

5.2.8. Rekreacja i wypoczynek

Gmina posiada wyjątkowo korzystne warunki dla rozwoju funkcji wypoczynkowej. Funkcję rekreacyjną posiadają następujące wsie: Brańszczyk, Tuchlin i Udrzyn. Zlokalizowane są tam głównie prywatne działki letniskowe w ilości 755 o łącznej powierzchni 846 ha. W gminie występuje także wynajem pokoi w tzw. gospodarstwach agroturystycznych. Zlokalizowane są one głównie we wsi Brańszczyk oraz Tuchlin. W przyszłości liczba tych gospodarstw powinna sukcesywnie wzrastać ze względu na bardzo korzystne warunki środowiska przyrodniczego oraz walory kulturowe obszaru gminy.

W ostatnich latach zauważa się także ruch budowlany dotyczący zabudowy letniskowej we wsiach Brańszczyk, Tuchlin i Udrzyn.

Rozwój tej formy rekreacji odbywać się będzie na bazie istniejących walorów przyrodniczych.

5.2.9. Urządzenia infrastruktury technicznej, usługi inne

Na terenie gminy działa 9 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej we wsiach: Brańszczyk, Poręba Średnia, Białełoto-Kobyła, Nowe Budy, Udrzyn, Trzcianka, Turzyn, Tuchlin oraz Przyjmy.

Z zakresu infrastruktury technicznej działają stacje redukcyjno-pomiarowe gazu we wsi Brańszczyk i Poręba Średnia, stacja uzdatniania wody we wsi Dalekie-Tartak oraz stacje wodociągowe we wsiach Nowe Budy, Nowa Wieś, Poręba Średnia, Turzyn, Trzcianka, Udrzyn.

Obiektami elektroenergetycznymi działającymi w gminie są podstacja energetyczna 110/15kV, maszt telefonii komórkowej we wsi Poręba-Kocęby oraz maszt telefonii komórkowej we wsi Białełoto-Kurza i Trzcianka.

Podsumowując stan oraz rozmieszczenie bazy obiektów infrastruktury społecznej jak szkolnictwo podstawowe, służba zdrowia, pomoc społeczna, itp. należy stwierdzić, iż jest ona stosunkowo dobrze rozwinięta.

6. ROLNICTWO

a) Użytkowanie ziemi (na podstawie Narodowego Spisu Rolnego - 2010r.)

Użytki rolne w gminie w 2010r. zajmowały 6738,5 ha, tj. 40,5% powierzchni gminy. Grunty orne zajmowały 5900,8 ha, co stanowi 35 % ogólnej powierzchni gminy. Natomiast łąki i pastwiska zajmowały 3113ha, co stanowi 18,7% powierzchni gminy.

W obrębie gminy przeważają gleby klas słabych V i VI (ponad 70% pow. użytków rolnych), wykształcone na piaskach ze żwirami oraz piaskach pylastych. Nie stanowią one ograniczenia dla zainwestowania pozarolniczego.

Gleby klas średnich IVa i IVb występują w zwartych kompleksach jedynie w południowej części gminy i zajmują ok. 15% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

W rejonie Nowego Brańszczyka, Niemir i Przyjm występują niewielkie płyty gleb chronionych klasy bonitacyjnej IIIa i IIIb (ok. 1,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych).

Struktura użytkowa ziemi w gospodarstwach rolnych przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	ha	%
Grunty ogółem	6748,7	29,75
Sady	14,5	0,52
Łąki i pastwiska	3113,0	15,90
Razem użytki rolne:	5900,8	46,17
Lasy i zadrzewienia	497,9	45,73
Pozostałe tereny	1353	8,10
Ogółem:	16651	100,00

b) Struktura własnościowa i wielkość gospodarstw

Dominującą formą własności w strukturze władania gruntami na obszarze gminy jest gospodarka indywidualna. W gospodarce indywidualnej produkcja rolnicza prowadzona jest przez 1607 gospodarstw (wg danych Urzędu Gminy Brańszczyk).

Struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych przedstawia się następująco:

Wielkość gospodarstw rolnych (w ha)	Ogólna liczba gospodarstw (%)
do 1,0	334(20,8)
1,01 – 5,0	889(55,3)
5,01 – 10,0	307(19,1)
10,01 – 15,0	60(3,7)
pow. 15,0	17(1,0)

W gminie zdecydowanie dominują gospodarstwa o niewielkiej powierzchni od 1 do 5ha. Wyjątkowo duży udział w strukturze gospodarstw zajmują gospodarstwa o powierzchni do 1 ha, których jest aż 20%. Gospodarstw o dużej powierzchni ponad 15ha jest znikoma ilość 1%.

Średnia wielkość gospodarstwa ogółem kształtuje się na poziomie 4,2 ha, zaś pod względem użytków rolnych wynosi 3,7 ha.

c) Produkcja roślinna

W 2010r. w gospodarstwach indywidualnych powierzchnia zasiewów wyniosła 2244,6 ha, w tym zboża stanowią aż 91% ogółu zasiewów. W zasiewach zbóż dominują zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi. Ziemniaki zajmują obszar 113 ha, co stanowi tylko 5% powierzchni zasiewów ogółem. Minimalne powierzchnie zajmują uprawy przemysłowe (2,4ha), buraki cukrowe (1ha) oraz warzywa gruntowe (6ha).

W strukturze zasiewów w ostatnich latach nie nastąpiły istotne zmiany.

W gminie w 2010r. 578 gospodarstwa rolne posiadały ciągniki. W gospodarce rolnej indywidualnej w tym roku rolnicy posiadali 741 ciągników. Jeden ciągnik przypadał na 9 ha gruntów rolnych.

d) Produkcja zwierzęca

W produkcji zwierzęcej w gospodarstwach indywidualnych podstawowym kierunkiem jest chów bydła i trzody chlewnej.

W 2010r. w gminie hodowano 2290 sztuk bydła, w tym 1369 krów, 1137 sztuk trzody chlewnej, 337 koni i ponad 9 tysięcy sztuk drobiu.

W gminie istnieje 759 gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie. Pogłowie zwierząt w tych gospodarstwach wynosi 2555 sztuk dużych (SD).

e) Obiekty obsługi rolnictwa

Na terenie gminy działają następujące obiekty związane z obsługą rolnictwa:

- Lecznica dla Zwierząt we wsi Brańszczyk,
- Stacje chłodzenia mleka we wsiach Stare Budy i Niemiry,
- Gminna Spółdzielnia „SCH” w we wsi Poręba,
- Ubojnia zwierząt we wsi Turzyn.

Obecnie rolnictwo nie pełni już głównej funkcji rozwojowej obszaru gminy. Ze względu na wysoki udział gleb słabych, które są trwałym uwarunkowaniem przyrodniczym rolnictwa w gminie mają one decydujący wpływ na sytuację ekonomiczną ludności rolniczej. Gleby niskourodzajne, głównie klas V i VI winny być w przyszłości zalesiane.

Jedną z korzystnych obecnie form aktywizacji rolnictwa jest promowanie i organizacja rozwoju agroturystyki.

7. STRUKTURA WŁASNOŚCI

W strukturze własnościowej gminy przeważa własność prywatna. Jedynie 901 działek stanowi własność inną tj. Skarbu Państwa, komunalną (196,5 ha) oraz Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

8. WARUNKI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO (wg Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brańszczyk)

1. Rzeźba terenu, budowa geologiczna i warunki gruntowo-wodne

Gmina Brańszczyk położona jest (wg Kondrackiego) w obrębie dwóch mezoregionów fizyczno – geograficznych:

- na północy i w centrum obszaru gminy - Międzyrzecza Łomżyńskiego (stanowiącego część makroregionu Niziny Północnomazowieckiej), położonego w widłach dolin Narwi i Bugu. W części południowej mezoregionu rzeźba jest monotonna i płaska. Stanowią ją równiny sandrowe, znaczące liczne przepływy wód roztopowych ku dolinie Bugu. Generalnie piaszczysta wysoczyzna polodowcowa opada stromą krawędzią (do 18m) ku dolinie Bugu.

- na południu - Doliny Dolnego Bugu (stanowiącej część makroregionu Niziny Środkowomazowieckiej). Mezo-region ten stanowi odcinek doliny między Małkinią (na wschód od obszaru), a Kotliną Warszawską. Ma zróżnicowaną szerokość i obejmuje łąkową terasę zalewową oraz akumulacyjną terasę nadzalewową, lokalnie nadbudowaną zalesionymi wydrami.

W granicach gminy wyróżnić można następujące formy morfologiczne:

- a) Terasa zalewowa doliny Bugu – na ogół płaska powierzchnia dna dolinnego (o nachyleniach do 5%) o zróżnicowanej szerokości (od 800m, w przekroju Turzyn - Kamieńczyk do ok. 4-5 km, w przekroju Budy – Wywłoka, Brzuza), wyniesiona ok. 1–4 m ponad średni poziom lustra wody w rzece, urozmaicona licznymi oczkami wodnymi oraz licznymi starorzeczami i zagłębieniami o podmokłym i zabagnionym dnie.

Powierzchnię terasy budują utwory aluwialne: piaski rzeczne luźne lub średniozagęszczone z domieszką humusu w partiach stropowych, namuły organiczno-piaszczyste oraz torfy (zwłaszcza w obrębie obniżeń i starorzeczy), silnie nawodnione, z wodą gruntową w płytkich poziomach 0 -1m p.p.t., miejscami z podmokłościami na powierzchni lub okresowo zalewane. Są to utwory słabonośne lub nienośne.

Obszar terasy jest nieprzydatny dla zabudowy z uwagi na niekorzystne warunki gruntowo – wodne. Podobne warunki gruntowo - wodne występują w obrębie terasy zalewowej dolin rzek: Strugi i Tuchelki oraz ich większych dopływów.

- b) Terasa nadzalewowa doliny Bugu – powierzchnia lekko falista, o nachyleniu do 5%, rozbudowana głównie w rejonie wsi: Brańszczyk, Tuchlin, Budy Nowe, wyniesiona na wysokość 90 – 95m n.p.m. i ok. 3-8 m nad średni poziom lustra wody w rzece, urozmaicona nielicznymi pagórkami wydramowymi i lokalnie starorzeczami (wypełnionymi wodą lub zabagnionymi), oddzielona od dna dolinnego krawędziami erozyjnymi nieciągłymi, lokalnie rozmytymi. Ma ona charakter nieciągły. Występuje w postaci odosobnionych płatów, poprzerrywanych dolinami cieków i rowów.

Zbudowana jest z utworów piaszczysto - żwirowych: piasków różnoziarnistych akumulacji rzecznej ze żwirami oraz lokalnie piasków eolicznych. Są to w zasadzie grunty nośne. Jednak płytki poziom wód gruntowych (do 2m p.p.t.) sprawia, że warunki geologiczno-inżynierskie są

na ogół średnio korzystne. Polepszają się one w miarę obniżania zwierciadła wód gruntowych. Zmienne warunki mogą występować w obrębie utworów eolicznych ze względu na ich słabą spoistość (mały stopień zagęszczenia gruntu) i tendencję do przemieszczania (w obszarach słabym pokryciu szatą roślinną), choć poziomy wód gruntowych mogą tu być głębsze.

Lokalnie w obrębie terasy nadzalewowej występują obniżenia terenu i obniżenia dolinne wypełnione namułami piaszczysto – organicznymi i utworami torfowymi, z wodą gruntową na płytkich poziomach, miejscami okresowo lub stale na powierzchni, pocięte siecią rowów odwadniających, nie nadające się do zabudowy.

- c) Pagóry wydymowe w obrębie terasy nadzalewowej i wysoczyzny – formy o różnych kształtach, wysokości względnej średnio ok. 5 - 6m, miejscami do ok. 8 - 10m zbudowane z piasków eolicznych, luźnych, podatnych na przemieszczanie (pokryte lasem, nieliczne zabudowane).

Stanowią istotny element podnoszący wartość krajobrazową terenu.

Jako formy wymagające ochrony wskazane są do zabezpieczania przed niszczeniem spowodowanym uruchamianiem piasków w wyniku m. in. pozbawiania ich szaty roślinnej, eksploatacji piasku, zabudowy.

- d) Wysoczyznowa krawędź erozyjna – północny stok doliny Bugu.

Jest to najbardziej urozmaicona i najatrakcyjniejsza w obrębie terenu gminy forma rzeźby. Tworzy stok o zróżnicowanych wysokościach (dochodzących do 5 - 12m) i nachyleniach (od stosunkowo niewielkich spadków rzędu 10 – 15%, do powyżej 15%, a lokalnie stromych, podciętych skarp). Krawędź ta nie jest ciągła, lokalnie zanika w wyniku działania procesów denudacyjnych (rejon Brańszczyka, Udrzynka), miejscami rozcinają ją wąwozy, parowy i krótkie suche doliny oraz ciągi komunikacyjne.

Zbudowana jest przeważnie z glin, na niektórych odcinkach z utworów piaszczystych.

Powierzchnię skarpy częściowo porasta roślinność wysoka (prywatne laski), częściowo jest ona zadarniona.

Skarpa na odcinkach zbudowanych z glin i zarośnięta roślinnością jest w zasadzie odporna na działanie procesów erozyjnych, jednak po intensywnych deszczach i roztopach jest narażona na niszczenie w wyniku

szeregu procesów: erozji wodnej i denudacyjnych. Najbardziej zagrożonym odcinkiem skarpy jest jej fragment w rejonie wsi Udrzyn.

Ta forma rzeźby wymaga szczególnej ochrony poprzez utrwalanie jej powierzchni zielenią, zadarnianie, zakrzewianie oraz niezabudowywanie jej podnóży i stoków. Najwłaściwsze jego zagospodarowanie, to wprowadzanie zieleni zabezpieczającej górną krawędź skarpy przed procesami niszczącymi, tworzenie punktów widokowych w miejscach najbardziej atrakcyjnych, łączenie ich ciągami spacerowymi (w obrębie miejscowości letniskowych) i ścieżkami rowerowymi (na terenach otwartych).

- e) Wysoczyzna morenowa – posiada charakter silnie zdenudowanej.
- f) wysoczyzny polodowcowej przemodelowanej przez wody fluwioglacjalne, które zatarły starsze formy lodowcowe, a następnie akumulowały swoje osady w postaci pokryw sandrowych.

Generalnie wysoczyzna jest nachylona ku południowi (ku dolinie Bugu). Jest ona wyniesiona na wysokość rzędu 105 – 115m n.p.m. W części południowej i środkowej ma charakter płaskiej powierzchni (deniwelacje ok. 3m), a lekko falistej w części północno-zachodniej, północnej i wschodniej, w rejonie Udrzynka (deniwelacje w granicach 3 - 7m). Spadki terenu w zasadzie nie przekraczają 5%.

Powierzchnię wysoczyznową rozcinają dwie doliny cieków: Tuchełki i Strugi. Urozmaiceniem powierzchni są również liczne dolinki i zagłębienia denudacyjne o podmokłym lub zabagnionym dnie, a także pagórki wydymowe (rozległe i niezbyt wysokie) w zachodniej i północnej części gminy.

Wysoczyzna schodzi ku dolinie dwoma poziomami: erozyjnym, o płaskich powierzchniach, wyniesionym średnio 100 – 110m n.p.m. oraz również płaskim (do 5%) poziomem erozyjno-denudacyjnym, wyniesionym średnio 95 – 105m n.p.m. (w rejonie Poręby, Brańszczyka i na wschód od Turzyna).

Materiałem podłoża w obrębie wysoczyzny są głównie utwory wodnolodowcowe, moreny dennej i zastoiskowe: piaski różnoziarniste znacznych miąższości i żwiry oraz piaski z przewagą frakcji drobnych i pylastych, również lokalnie z soczewkami utworów ilastych oraz płyty utworów piaszczysto-mułkowych o właściwościach iłów i glin zwałowych przeważnie piaszczystych, na powierzchni lub podścielających utwory piaszczysto – pylaste.

Są to grunty nośne, na ogół przydatne dla zabudowy.

Ograniczenia dla posadowienia budynków występują w obszarach:

- niżej położonych stref w obrębie wysoczyzny, w sąsiedztwie lokalnych obniżeń dolinnych, gdzie występują płytsze poziomy wód gruntowych,
- występowania utworów podścielonych słabo przepuszczalnymi lub nieprzepuszczalnymi utworami gliniastymi i mułkowymi,
- gruntów gliniastych i mułkowych, gdzie istnieje możliwość występowania wód śródglinowych tzw. zawieszonych i okresowych wahań poziomów wód oraz zjawisko uplastyczniania tych utworów przy wysokich poziomach wód gruntowych.
- lokalnych obniżeń terenowych (bezodpływowych), gdzie obserwuje się płytsze poziomy wody gruntowej, okresowo stagnującej na powierzchni.

g) boczne doliny - rozcinają powierzchnię wysoczyznową, tworząc akcent urozmaicenia jej krajobrazu.

Pełnią znaczącą rolę odwadniającą powierzchnię terenu, prowadząc ciekii stałe i okresowe. Stanowią jednocześnie rynny spływu wód deszczowych. Główne z nich, to doliny rzeczek: Strugi i Tuchełki, do których uchodzi szereg bocznych, mniejszych dolin cieków okresowych, bądź aktualnie wykorzystanych przez rowy melioracyjne.

Formy te zbudowane są w przewadze z utworów aluwialnych, namułów organiczno-piaszczystych i torfowych, z wodą gruntową płytko na głębokości 1–2 m, okresowo 0–1 m, słabonośnych.

Są to strefy wykluczone dla zabudowy oraz nie wskazane do wprowadzania jakichkolwiek przegród utrudniających swobodny spływ zarówno wód powierzchniowych, jak i chłodnych mas powietrza.

Formy te mają do odegrania w gminie bardzo istotną rolę jako ogniwa w systemie powiązań przyrodniczych.

Ze względu na obecność na powierzchni lub niekiedy w płytkim podłożu gruntów półprzepuszczalnych i nieprzepuszczalnych i wiążące się z tym niekorzystne stosunki wodne dla gospodarki rolnej, a lokalnie ze względu na płycej utrzymujące się poziomy wód, również w utworach piaszczystych

(warunki naturalne objawiają się nadmiernym uwilgoceniem warstw gruntów przypowierzchniowych, lokalnie do okresowej stagnacji wód na powierzchni włącznie), niezbędne było przeprowadzenie regulacji stosunków wodnych dla potrzeb rolniczego użytkowania gleb, zarówno gruntów ornych, jak i trwałych użytków zielonych w dolinach.

Stosunki wodne zostały uregulowane dzięki zmeliorowaniu znacznej, południowej części gminy, tzn. budowie sieci drenarskiej i rowów otwartych we wsiach Udrzyn, Udrzynek (w części północnej i północno-wschodniej), Niemiry, Przyjmy, Trzcianka (w części wschodniej), Brańszczyk (w części północno-zachodniej, Nowy Brańszczyk, Poręba Kocęby, Poręba Średnia i szereg wsi o gruntach zdrenowanych w niewielkim stopniu.

W gminie istnieją też tereny zmeliorowane systemem rowów powierzchniowych. Obejmują one głównie obszary łąkowe w dolinach i obniżeniach.

Aktualnie zmeliorowanych jest 2256 ha użytków rolnych, z czego 1445 ha gruntów ornych i 811 ha użytków zielonych. Tereny te stanowią więc ok. 13,5% powierzchni gminy.

2. Wody powierzchniowe

Gmina leży w zdecydowanej części w zlewni Bugu. Tylko jej północne skrawki należą do zlewni Narwi. Dział wodny III stopnia pomiędzy zlewnią Bugu, a zlewnią Narwi przebiega równoleżnikowo na północy gminy.

Teren odwadniany jest więc przez rzekę główną Bug, jej dopływy: Strugę i Tuchełkę oraz ich dopływy i rowy dolin bocznych w obrębie wysoczyzny i terasy nadzalewowej.

Sieć dolinna w obrębie wysoczyzny jest dość silnie rozwinięta. Główne rzeczki: Struga i Tuchełka posiadają licznie rozgałęzione odnogi dolin bocznych, którymi płyną drobne ciekły, a w większości aktualnie rowy melioracyjne. Istotnym elementem wód powierzchniowych są liczne rozlewiska, podmokłe łąki i bagniska, pełniące rolę naturalnych zbiorników retencyjnych.

Obniżenia terenowe o utrudnionych warunkach odpływu powierzchniowego i słabej przepuszczalności gruntów odwadniane są miejscami sztucznie, poprzez system rowów melioracyjnych. Znaczna część wód opadowych infiltruje też

wgłąb piaszczystych utworów przepuszczalnych i jest drenowana ku dolinie Bugu.

Wody powierzchniowe stojące reprezentowane są przez kompleks stawów rybnych położonych na terenie lasów państwowych w leśnictwie Jegiel (między Niemirami, a Białymbłotem – Nową Wsią) oraz jedyny w gminie i w całym powiecie zarejestrowany zbiornik retencyjny w centrum miejscowości Brańszczyk, w sąsiedztwie parku zabytkowego, na lewym brzegu rzeki Struga. Jego zadaniem jest retencjonowanie wody w okresie dużych spływów powierzchniowych, dostarczanie wody do nawodnień w okresach suszy oraz funkcja rekreacyjna dla mieszkańców.

3. Wody podziemne

Gmina leży na terenie głównych zbiorników wód podziemnych: GZWP nr 221, pod nazwą „Dolina Kopalna Wyszaków” oraz GZWP nr 215A, pod nazwą „Subniecka Warszawska – część centralna” (wg Kleczkowskiego – Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony, Kraków 1990).

Cała gmina leży w obrębie GZWP nr 215A. Jest to zbiornik porowy, o warstwie wodonośnej w utworach triasowych i średniej głębokości ujęć ok. 180 m. Ze względu na naturalne zabezpieczenia od wpływów z powierzchni, nie jest on objęty strefą ochrony. Jest to piętro wodonośne nie użytkowane przez ujęcia funkcjonujące na terenie gminy.

GZWP nr 221 jest to również zbiornik porowy o warstwie wodonośnej w utworach czwartorzędowych, o średniej głębokości ujęć ok. 100 m i łącznej powierzchni 590 km². Jego zasięg został objęty strefą wysokiej ochrony (OWO). Jej granice przebiegają we wschodniej, północnej i północno-zachodniej części gminy, wyłączając ze strefy jedynie niewielkie skrawki obszaru.

Tak więc teren całej niemal gminy leży w strefie wysokiej ochrony (OWO) GZWP.

Nakłada to na władze gminy szczególną troskę o ochronę wód podziemnych polegającą na zakazie lokalizacji inwestycji mogących wpływać negatywnie na stan czystości gruntów i wód, takich jak: wysypiska bez odpowiednich zabezpieczeń podłoża, inwestycje związane z transportem i magazynowaniem substancji ropopochodnych oraz innych toksycznych, stacje paliw bez specjalnych izolacji podłoża i innych. Gospodarowanie rolne na obszarze OWO wymaga ustalenia

właściwych zasad nawożenia gleb i stosowania środków ochrony roślin. Inwestycje w tym obszarze powinny być realizowane przy zastosowaniu wszelkich zabezpieczeń technicznych dla ochrony środowiska, szczególnie wód.

Na terenie gminy występują trzy czwartorzędowe poziomy wód oraz piętro trzeciorzędowe (nie użytkowane).

Pierwsza warstwa stanowi wody podskórne na ogół na głębokości do 1 - 5m, o zwierciadle swobodnym, bardzo narażone na zanieczyszczenia pochodzące z powierzchni terenu, również bakteriologiczne. Jest ona praktycznie nieużytkowana, ewentualnie lokalnie czerpią z niej wodę studnie kopane.

Drugi poziom wodonośny występuje na głębokości 27 – 41m p.p.t. Wody te ujmowane są m.in. przez studnie we wsiach Białełoto Kobyła, Udrzyn, Turzyn, Brańszczyk-Rybakówka, Poręba. Są to wody o zwierciadle napiętym, stabilizujące się na głębokości ok. 1 – 10m. Wydajność ujęć czerpiących z tego poziomu waha się w granicach 32 – 50m³/h.

Trzeci poziom użytkowy, głębszy występuje na głębokości ok. 50 – 60m p.p.t. i jest najbardziej zasobny w wodę. Wydajność studni ujmujących wody z tej warstwy waha się w granicach 45 – 73m³/h. Są to również wody o zwierciadle napiętym, stabilizujące się na głębokości 1 – 4,5m. Z tego poziomu korzystają ujęcia w Trzciance, Brańszczyku – Dom Pomocy Społecznej, Budach Nowych.

Poziomy wodonośne w utworach czwartorzędowych zbudowane są z piasków różnych frakcji. Miąższość warstwy wodonośnej w ujęciach wodociągowych gminy waha się od około 10 do ok. 35 m.

W przypadku wielu ujęć warstwa wodonośna przykryta jest nadkładem utworów nieprzepuszczalnych lub słaboprzepuszczalnych (gliny, ropy), a więc izolowana od ujemnych wpływów z powierzchni terenu. Niemniej nie jest wiadome, czy poziom nieprzepuszczalny stanowi warstwę ciągłą na dużym obszarze, skąd również mogą pochodzić potencjalne zagrożenia dla czystości wód.

W gminie prowadzone są systematyczne badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach krajowego monitoringu w otworze obserwacyjno-pomiarowym w ujęciu czwartorzędowym na terenie Zakładu Specjalnego dla Przewlekłe Chorych w Brańszczyku. Wg badań z 1998r. wody tego ujęcia znajdowały się w klasie Ib, co oznacza, że są to wody o wysokiej jakości. Ujmowana warstwa wodonośna III poziomu występuje tu na głębokości 55,3 – 90m. Stanowią ją piaski drobno i średnioziarniste. Wydajność maksymalna wynosi 44,72m³/h.

Jednak ujmowane dla potrzeb wodociągów wiejskich wody obu głębszych poziomów czwartorzędowych wymagają uzdatnień (z wyjątkiem ujęć w Turzynie i Udrzynie) dla celów pitnych ze względu na zwiększoną zawartość głównie żelaza i manganu.

Wydajność ujęć na terenie gminy waha się w granicach 25 - 64 m³/h.

Piętra czwartorzędowe wykorzystywane są obecnie przez ujęcia zasilające wodociągi wiejskie. Na terenie gminy funkcjonują również ujęcia własne (obiektów usługowych). Wszystkie ujęcia wodociągów wiejskich posiadają ważne decyzje na pobór wód podziemnych wydane przez Urząd Wojewódzki w Ostrołęce oraz Starostwo Powiatowe w Wyszkowie.

Ujęcia nie posiadają wyznaczonych stref pośrednich ochrony sanitarnej w myśl obowiązujących przepisów prawnych.

4. Surowce mineralne

Na terenie gminy nie występują udokumentowane złoża surowcowe, ujęte w „Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce – wg stanu na 31.12.2000r.”

Istnieje natomiast kilka rozpoznanych rejonów występowania surowców okrucowych (piaski, żwiry) oraz lokalnie surowce ilaste (gliny, ily). Są one eksploatowane na potrzeby lokalne mieszkańców.

Na terenie gminy istnieją dwa złoża udokumentowane „TRZCIANKA” – złożo kruszywa naturalnego przydatne dla budownictwa drogowego i „BRAŃSZCZYK” - złożo surowców ilastych ceramiki czerwonej (gliny, ily) o zasobach ustalonych na dzień 1.06.57r. wielkości 69 755m³. Złożo występuje w trzech obszarach na gruntach wsi gminnej Brańszczyk.

Ponadto w gminie rozpoznane są złoża torfu: w rejonie wsi Białe Błoto, o powierzchni 20 ha oraz w rejonie wsi Udrzynek, o powierzchni 63ha.

Istnieje też kilkanaście punktów lokalnego wydobycia surowców na potrzeby lokalne mieszkańców gminy. Na wschód od Brańszczyka wybierane są piaski wydymowe, na terenie lasów państwowych we wsi Budy Baraki, w rejonie Poręby - piaski wodnolodowcowe, w rejonie Wytwórni Mas Bitumicznych w Trzciance – kruszywo naturalne.

5. Gleby

Na obszarze gminy dominują generalnie gleby słabe, wykształcone na podłożu piaszczystym w obrębie wysoczyzny. Ich wartość rolnicza jest dość słaba, należą do kompleksów żytnich słabych i najslabszych (żytnio-łubinowego), lokalnie tylko żytniego dobrego, a w klasyfikacji bonitacyjnej do V lub VI klasy. Występują głównie w północnej, centralnej, a częściowo południowo-zachodniej (fragmenty sołectw: Trzcianka, Turzyn) części obszaru.

Gleby zaliczane do dobrych, tj. III klasy bonitacyjnej występują na obszarach wysoczyznowych, w większych obszarowo zespołach w rejonie Przyjm, na ogół jednak niewielkimi płatami, w rejonie: Brańszczyka, Nowego Brańszczyka, Niemirów, Trzcianki (w sąsiedztwie dopływu Strugi), Turzyna.

Gleby także dobre klasy IV, chronionej przed zmianą użytkowania występują na obszarze wysoczyznowym otaczając wyżej opisane gleby najżyźniejsze w rejonie Brańszczyka, Trzcianki, Turzyna, Niemir i Przyjm.

W strukturze użytków tereny rolne zajmują łącznie 46,1% ogólnej powierzchni gminy, z czego 29,7% stanowią grunty orne, a 15,9% - łąki i pastwiska.

W obrębie gminy przeważają gleby klas słabych V i VI (ponad 70% pow. użytków rolnych), wykształcone na piaskach ze żwirami oraz piaskach pylastych.

Nie stanowią one ograniczenia dla zainwestowania pozarolniczego.

Gleby klas średnich IVa i IVb występują w zwartych kompleksach jedynie w południowej części gminy (sołectwa: Brańszczyk, Brańszczyk Nowy, Turzyn, Trzcianka, Niemiry, Przyjmy). Mniejsze płaty tych gleb występują w rejonie Udrzyna, Udrzynka, Poręby Średniej, Dudowizny. Gleby te zajmują ok. 15% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

W rejonie Nowego Brańszczyka, Niemir i Przyjm występują niewielkie płaty gleb chronionych IIIa i b klasy bonitacyjnej (ok. 1,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych).

Większą część den dolinnych zajmują słabe i średnie użytki zielone klas V – V które zajmują prawie 22% powierzchni użytków rolnych. Gleby chronione III (ok.0,5%) i IV (powyżej 12% powierzchni użytków rolnych) klasy bonitacyjnej występują w rejonie Bud Starych, częściowo Brańszczyka, Przyjm, Udrzyna.

Z punktu widzenia racjonalnej gospodarki rolnej na obszarze gminy wyróżnia się dwa rejony. Północną i centralną część gminy oraz fragmenty sołectw w części

południowej (Trzcianka, Turzyn) zajmują gleby mało przydatne dla intensyfikacji rolnictwa.

Rejon południowy gminy (głównie sołectwa wokół wsi gminnej Brańszczyk) charakteryzuje duży udział kompleksów bardziej przydatnych rolniczo, co znajduje wyraz w klasyfikacji bonitacyjnej gleb (klasy IV i III).

6. Warunki klimatyczne

Pod względem klimatycznym obszar gminy należy do regionu Krainy Wielkich Dolin, do tzw. dzielnicy podlaskiej. Charakteryzuje się on kontynentalizacją klimatu przejawiającą się w dużej amplitudzie średnich rocznych temperatur, dość nagłymi przejściami w porach roku, niezbyt wielką ilością opadów. Średnia temperatura roczna wynosi $7,1 - 7,2^{\circ}\text{C}$ (stycznia około $-3,5^{\circ}\text{C}$, lipca na poziomie $+18^{\circ}\text{C}$), średnie opady roczne – ok. 550mm (przy czym na okres wegetacyjny przypada średnio 64% rocznej sumy opadów}, długość okresu wegetacyjnego 200 - 210 dni średnio w roku, czas zalegania pokrywy śnieżnej – ok. 80 - 87 dni, termin rozpoczęcia prac polowych – koniec marca. Średnia wartość wilgotności względnej w okresie roku wynosi ok. 80%, przy czym warunki wilgotności są znacznie wyższe w obrębie dolin, niż na terenach wyniesionych. Wskutek podwyższonej wilgotności istnieje na terenach niżej położonych tendencja do tworzenia się mgieł lokalnych.

Najkorzystniejsze warunki klimatyczno-zdrowotne występują w obrębie:

- terenów otwartych wysoczyzny – na obszarach o korzystnej ekspozycji południowej – dobre nasłonecznienie, dobre warunki termiczne, znaczne wyniesienie ponad dno doliny – dobre przewietrzanie terenu, dobre warunki wilgotnościowe, rzadkość występowania mgieł.

Średniokorzystne warunki występują na obszarze :

- terasy nadzalewowej – średnie warunki (gorsze warunki termiczne, wilgotnościowe, solarne), wzbogacają je siedliska borów sosnowych, stwarzające specyficzny zdrowy mikroklimat, dogodny dla rozwoju funkcji rekreacyjnej,
- terenów wysoczyzny otoczonych lasami i terenów silnie zalesionych – utrudnione, niedostateczne przewietrzanie obszarów, słabe nasłonecznienie, często występujące mgły poranne, znaczna wilgotność,

Niekorzystne lub mało korzystne warunki topoklimatyczne posiadają:

- terasa zalewowa doliny Bugu, Tuchełki i Strugi – strefy częstych inwersji termicznych (zalegania lub spływu chłodnych mas powietrza), złe warunki solarne i wilgotnościowe, częste mgły i przymrozki, obszary o charakterze korytarzy wentylacyjnych,
- boczne dolinki i obniżenia w obrębie wysoczyzny – również częściowo narażone na inwersje, o gorszych warunkach solarnych i wilgotnościowych. Spełniają rolę rynien grawitacyjnego spływu chłodnych mas powietrza i wód okresowych ku dolinie.

7. Szata roślinna i świat zwierząt

Generalny, morfologiczny podział gminy i uwarunkowania przyrodnicze odzwierciedlają intensywność pokrycia terenu szatą roślinną, zwłaszcza zielenią wysoką, jak również jej charakter. W obszarze gminy szata roślinna jest zróżnicowana pod względem jakości, intensywności i rangi.

Mało zróżnicowana rzeźba terenu: rozległe i płaskie, często podmokłe doliny z jednej strony oraz pokrywy utworów piaszczystych z drugiej, spowodowały, że blisko 62% powierzchni gminy zajmują zbiorowiska roślinne o dużym potencjale biotycznym: lasy oraz łąki (zajmujące około 16% powierzchni gminy).

Lasy stanowią w gminie znaczną powierzchnię (45,7%) i są jednocześnie najważniejszą grupą zbiorowisk pod względem walorów krajobrazowych, ekologicznych i przydatności gospodarczej.

Zwarte kompleksy leśne usytuowane na północy i w centrum gminy, stanowią fragmenty Puszczy Białej.

Są to lasy państwowe pod zarządem Nadleśnictwa Wyszaków, należące do obrębu Jegiel, a fragment północno-wschodni do obrębu Długosiodło.

Przyrodniczo lasy gminy należą do: krainy Mazowiecko – Podlaskiej (IV), dzielnicy Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny Siedleckiej (5) oraz mezoregionu Wysoczyzny Łomżyńskiej i Doliny Dolnego Bugu.

Hydrologicznie obszary leśne gminy położone są w zlewni Bugu i Narwi. Przez tereny lasów przepływają: rzeczka Struga oraz niewielkie bezimienne ciek wodne i rowy melioracyjne. Mimo, że teren lasów jest stosunkowo ubogi w ciek wodne, występuje tu dość dużo śródleśnych oczek wodnych i bagienek,

tworzących niewielkie naturalne zbiorniki retencyjne, korzystnie wpływające na biocenozę leśną.

Gleby nadleśnictwa wytworzyły się głównie na piaskach rzeczno – lodowcowych oraz wydmach o różnym stopniu żyzności i wilgotności.

Dominującymi typami siedliskowymi w lasach gminy są bór mieszany świeży, bór świeży i las mieszany świeży. W obniżeniach dolinnych dominują ols i las wilgotny.

Najcenniejszymi drzewostanami są tu drzewostany sosnowe. Występuje tu cenny rodzimy ekotyp sosny wywodzący swój rodowód z pierwotnych lasów Puszczy Białej. W wieku rębności na bogatych siedliskach jej wymiary przekraczają 30 m wysokości i 40 cm pierśnicy.

W obszarze gminy występują także lasy ochronne: wodochronne, lasy na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych oraz wyłączone drzewostany nasienne. Pozostałe to lasy gospodarcze.

Waloryzacja przyrodnicza obszarów leśnych gminy pozwala na wyodrębnienie dwóch kategorii lasów.

Do lasów o wysokich i najwyższych walorach przyrodniczych należy w gminie zdecydowana większość kompleksu lasów państwowych. Są to lasy na naturalnych siedliskach świeżych: lasu mieszanego, lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego i boru świeżego, o warunkach siedliskowo-drzewostanowych odpornych na antropopresję, o dobrych warunkach bioklimatycznych, przydatnych dla rekreacji bez zastrzeżeń (w obrębie starszych drzewostanów sosnowych w wielu 40 – 80 lat i powyżej) oraz o zróżnicowanej możliwości penetracji i rekreacji (ograniczonej w obrębie drzewostanów młodszych – penetracja możliwa jedynie po wyznaczonych szlakach). Jednak funkcja rekreacyjna winna być tu podporządkowana funkcjom przyrodniczym lasu.

Pozostałe lasy gminy należą do kategorii lasów o wysokich i przeciętnych walorach przyrodniczych. Stanowią je siedliska wilgotne i bagienne z sosną i olchą (lokalnie dębem i brzozą) w różnym wieku. Są to lasy o warunkach siedliskowo-drzewostanowych odpornych na niszczenie, ale nie wskazane dla rekreacji ze względu na niekorzystny klimat wnętrza lasu, znaczne zacinienie i podmokłości podłoża. Lasy te zajmują stosunkowo niewielkie powierzchnie leśne gminy. Występują głównie wzdłuż obniżeń dolinnych i w obrębie den dolin

rzecznych (na północ od wsi Nowe Budy, na wschód od wsi Poręba w dolinie dopływu rz. Tuchelki, w dolinie rz. Strugi, w sąsiedztwie stawów rybnych oraz w dolinach jej bocznych dopływów).

Do kompleksów lasów państwowych przylegają na ogół niewielkie kompleksy lasów prywatnych, również głównie na siedliskach boru świeżego z dominującą sosną II – III klasy wieku. Są one wskazane do ochrony przed zmianą użytkowania ze względu na walory krajobrazowe i korzystny wpływ na warunki klimatu lokalnego. Szereg z nich znajduje się we wsi Białełoto - Nowa Wieś, - Stara Wieś i - Kurza, a także Trzcianka, Knurowiec, Poręba, Udrzynek oraz w dolinie Bugu. Niektóre z tych ostatnich zostały rozparcelowane na działki letniskowe i jednorodzinne i zabudowane.

Obecnie, w związku z brakiem przemysłu i ekstensyfikacją rolnictwa, głównym zagrożeniem dla lasów gminy jest coraz częstsze przeznaczanie terenów leśnych na cele nieleśne – głównie mieszkaniowe. Warunki przyrodnicze terenu i sposób jego użytkowania przesądziły o charakterze krajobrazu, w którym oprócz kompleksów leśnych dominują obszary pól uprawnych, poprzecinane kępami śródpolnych zadrzewień i pasmami drzew przydrożnych.

Cenną grupę roślinności stanowią zbiorowiska roślinności źródliskowej, wodnej, bagiennej i łąkowej, towarzyszącej licznym strugom, rowom i rzekom. Dominują tu siedliska łąkowe i łąkowe z olchą, wierzbą i topolą oraz rozległe obszary łąk poprzetykane kępami zieleni krzewiastej. W zagłębieniach bezodpływowych wykształciły się torfowiska niskie. Doliny cieków użytkowane są głównie jako łąki kośne i pastwiska. Równinne wyniesienia użytkowane są jako grunty orne.

Szczególny charakter pod względem intensywności szaty roślinnej ma dolina Bugu, która stanowi fragment rozległych, zwartych kompleksów leśno-łąkowych. W dnie dolinnym dominują rozległe łąki, zarośla łąkowe, lokalnie niezwykle cenne pod względem walorów przyrodniczych - lasy olchowe. Będąc ciekawym obiektem krajobrazowym spełniają również istotną rolę retencyjną oraz ostoi ptactwa i zwierząt.

Wskazane są do bezwzględnej ochrony przed degradacją, zwłaszcza zmianą stosunków wodnych, zmieniających naturalne warunki siedliskowe.

Z innych większych grup zieleni wymienić należy zadrzewienia na skarpie i w wąwozach. Niezbędne jest uzupełnianie zieleni na skarpie wysoczyznowej, celem jej ochrony przed niszczeniem.

Lasy łąkowe i olsy są naturalnymi zbiornikami wody. Spory ich fragment występuje na północ od wsi Nowe Budy. Pełnią one funkcje wodochronne.

Zróżnicowanie siedliskowe i środowiskowe decyduje o jego wysokich walorach krajobrazowych, fitosocjologicznych i faunistycznych. Zarówno lasy olszowe, jak i roślinność torfowa stwarzają liczne dogodne nisze ekologiczne dla ptactwa i zwierząt wodno-błotnych, co znajduje odzwierciedlenie w planach utworzenia tu rezerwatu ornitologicznego. Świat ptaków w dolinie Bugu jest szczególnie różnorodny. Występuje też wiele gatunków ssaków, m. in. zające, lisy, jelenie, sarny, łosie, dziki, gadów, jak np.: jaszczurka zwinka, gniewosz plamisty, żmija zygzakowata i innych przedstawicieli fauny.

Występuje tu szereg chronionych i rzadkich gatunków flory (m. in. widłak jałowcowaty, podkolan biały, porzeczka czarna, czermień błotna, nerecznica i inne) oraz pospolitych, jak: jałowiec pospolity, kruszyna pospolita i leszczyna, grzyby, borówki – czernica i brusznica, maliny, jeżyny i poziomki.

Wartościowe zespoły roślinne poza lasami, to:

- zabytkowy park podworski w Brańszczyku,
- zieleń zabytkowych cmentarzy w Brańszczyku i Porębie,

Znajdują się one pod ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Cała zieleń, ze względu na jej przyrodniczą rolę powinna być utrzymana, podlegać ochronie przed wycinaniem, niszczeniem oraz zabiegiem pielęgnacyjnym.

8. Obszary i obiekty prawnie chronione

Do nich należą, ze względu na wartości historyczno-kulturowe obiekty figurujące w rejestrze zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, tj.:

- a) zabytkowy park dworski w Brańszczyku

Obiekt ten jest przykładem założenia parku krajobrazowego z przełomu XIX/XX wieku o powierzchni 5 ha (w tym ok. 1ha wód – staw z wyspą) z murowanym dworem, z cennym zróżnicowanym gatunkowo drzewostanem. Użytkownikiem obiektu jest Dom Opieki Społecznej w Brańszczyku. Obecna kompozycja parku podporządkowana jest głównej funkcji obiektu.

b) cmentarze w Brańszczyku i Porębie-Kocęby

Obiekty znajdują się pod ochroną Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Na terenie gminy znajdują się pojedyncze drzewa, uznane z racji ich wieku i wartości przyrodniczej za pomniki przyrody. Są to lipa drobnolistna i dąb szypułkowy na terenie Leśnictwa Knurowiec, 2 modrzewie polskie na terenie Leśnictwa Dalekie, 5 dębów szypułkowych na terenie Leśnictwa Tuchlin oraz dąb szypułkowy na terenie prywatnej posesji w Budach Starych. Wszystkie pomniki, z wyjątkiem dębu nr 373 rosną na terenie lasów państwowych Nadleśnictwa Wyszaków.

Do obszarów chronionych, uznanych jako użytki ekologiczne, należą w gminie 24 cenne ekosystemy bagienne, wodne i łąkowe, usytuowane na terenie Lasów Państwowych w Nadleśnictwie Wyszaków, obręb Jegiel. Łączna powierzchnia tych użytków wynosi 42,89ha.

Wartości obszaru zostały uwypuklone w koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET – POLSKA, w której został on uznany jako obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym o nazwie: obszar Doliny Dolnego Bugu (24M). Obszar ten obejmuje dolny odcinek doliny Bugu z nieuregulowaną rzeką i rozległymi terenami zalewowych łąk i torfowisk dolinnych oraz miejscami skarpy.

c) obszary i obiekty prawnie chronione

Obszar całej gminy położony jest na obszarze sieci Natura 2000 na obszarze „Puszczy Białej”. Powierzchnia tego obszaru wynosi ok. 84 tysiące ha, w tym 64 tys. ha w województwie mazowieckim. Jest to obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia).

Na obszarach objętych tą siecią zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki wchodzące w skład obszaru objętego siecią NATURA 2000.

Jest to jeden z największych kompleksów leśnych na Mazowszu, usytuowany w widłach Narwi i Bugu, w kierunku wschodnim sięga do miasta Małkinia Górna.

Przez puszcze przepływają dopływy Narwi i Bugu między innymi rzeka Struga. Teren w większości pokryty jest lasami iglastymi – sośninami oraz w niewielkim stopniu występują tu drzewostany dębowo-grabowe, jesionowo-olszowe i olszowe. W dolinach rzecznych znajdują się również siedliska łąkowe i zaroślowe oraz dwa kompleksy stawów rybnych. Duże walory przyrodnicze ostoi przejawiają się w bogactwie lasów o nisko przekształconej szacie roślinnej, charakteryzujących się bogatą florą i fauną, a także dobrze zachowanym, naturalnym charakterem swobodnie meandrujących rzek Bugu i Narwi. Na terenie ostoi występuje co najmniej 29 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 13 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Obszar ten zasiedla w okresie lęgowym bocian czarny, kraska i lelek.

Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków w Puszczy Białej sprzyja rozległość kompleksu leśnego oraz tradycyjna ekstensywna gospodarka rolna prowadzona na użytkach zielonych i gruntach ornych położonych na obrzeżach lasów i w śródleśnych enklawach. Do najważniejszych zagrożeń dla awifauny i jej siedlisk w obszarze należy zaniechanie użytkowania części łąk i pastwisk, zalesianie terenów porolnych, presja zabudowy mieszkaniowej na obrzeżach obszaru oraz ruchliwe szlaki komunikacyjne przecinające kompleks Puszczy Białej. Puszcza Biała jest ostoją lęgową ptaków leśnych i związanych z enklawami śródleśnymi.

Gmina Brańszczyk leży także na terenie obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, utworzonego na podstawie porozumienia dawnych 5 województw Polski północno-wschodniej, podpisanego w Białowieży 13 maja 1988r., potwierdzonego w grudniu 1990r. Celem porozumienia jest realizacja idei ekorozwoju, tj. harmonijnego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru wraz z racjonalnym wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i zasobów kulturowych. Rozwój obszaru odbywać się powinien poprzez:

- racjonalne wykorzystanie i gospodarowanie zasobami i walorami przyrody, niedopuszczające do ich degradacji i zubożenia,
- rozwój rolnictwa ekologicznego i lokalne przetwórstwo wysokiej jakości płodów rolnych, ziół i produktów pszczelarskich,
- turystykę specjalistyczną, wypoczynek, lecznictwo sanatoryjne,
- racjonalne gospodarowanie wodą,

- energooszczędne inwestowanie z wykorzystaniem lokalnych źródeł,
- gospodarkę leśną uwzględniającą środowiskową funkcję lasów,
- kultywowanie i ochronę różnorodności kulturowej.

Inicjatorzy porozumienia wiążą realizację koncepcji Zielonych Płuc Polski z założeniami Światowej Strategii Ochrony Przyrody oraz rozwijaniu na tej podstawie działalności i współpracy gospodarczej, naukowej i turystycznej w skali krajowej i międzynarodowej. Projektowany Nadbużański Park Krajobrazowy stanowi integralny element układu funkcjonalno-przestrzennego Zielonych Płuc Polski.

9. Walory i wykorzystanie turystyczne terenu

Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy i otaczających ją obszarów wzdłuż doliny Bugu predysponują teren do większego wykorzystania turystyczno-wypoczynkowego.

Wg „Koncepcji wykorzystania turystycznego rzeki Bug” opracowywanej przez WBPP w Ostrołęce, dla zagospodarowania turystycznego rzeki niezbędna jest rozbudowana sieć infrastruktury turystycznej w miejscowościach o funkcjach recepcyjnych, do jakich zaliczono miejscowości wypoczynkowe: Brańszczyk, Tuchlin, Turzyn, wypoczynkowo-krajoznawcze: Udrzyn. Ponadto w opracowaniu wieś gminna Brańszczyk zakwalifikowana jest również jako wieś letniskowa, w oparciu o kwatery prywatne, wskazana do zorganizowania punktu informacji turystycznej i stacji turystycznej, stancji i przystani wodnej. Wymienia się również inne wsie letniskowe – Tuchlin i Turzyn. W Udrzynie wg „Studium zagospodarowania turystycznego obszaru nadbużańsko-narwiańskiego” proponuje się pole biwakowe i namiotowe. Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowości Turzyn proponuje się wielofunkcyjny ośrodek obsługi ruchu turystyczno-wypoczynkowego.

Stworzenie infrastruktury turystycznej w postaci: punktów informacji turystycznej, schronisk młodzieżowych, stacji turystycznych, hoteli, pensjonatów, pokoi do wynajęcia, kempingów urządzonych, pól biwakowych i namiotowych, ośrodków wypoczynkowych, parkingów, stancji i przystani wodnych, plaż i kąpielisk, jest szansą dla rozwoju gminy, której walory przyrodnicze są atutem dla tej funkcji.

Z działań ponadgminnych proponuje się zorganizowanie trasy wodnej turystyki komercyjnej: szlaku flisackiego - spływu tratwami (orylskimi) starym szlakiem używanym do początku XX wieku rzeką Bug z Broku do Wyszkowa.

Proponuje się wykorzystanie rzeki Bug do rozwoju turystyki kajakowej i żeglarskiej.

„Moda” na działki letniskowe spowodowała intensywną zabudowę brzegów rzeki i doliny domkami letniskowymi. Stwarza to zagrożenie dla czystości rzeki, ale może być wykorzystane dla rozwoju turystyki wodnej.

Zagospodarowanie przystani wodnych, stanic i wyznaczenie szlaków wodnych w powiązaniu ze szlakami pieszymi na terenie Puszczy Białej oraz promocja regionu może być istotnym elementem ożywienia tego obszaru.

Dzięki dogodnemu położeniu geograficznemu, rozbudowanej infrastrukturze technicznej, walorom krajobrazowym i czystym ekologicznie terenom, gmina Brańszczyk przygotowana jest do podejmowania gości, turystów i inwestorów. W związku z niewielkim zanieczyszczeniem środowiska oraz dużym potencjałem przyrodniczym na terenie gminy istnieje możliwość rozwoju agroturystyki.

9. WARUNKI SANITARNE I ZAGROŻENIA ANTROPOGENICZNE

1. Powietrze

Generalnie warunki aerosanitarne na terenie gminy są bardzo dobre.

Brak jest obiektów, które mogłyby waząco wpływać na pogorszenie stanu czystości powietrza.

Jedynymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są kotłownie nielicznych obiektów produkcyjnych, usługowych i gospodarstw indywidualnych oraz ponadlokalne drogi, głównie droga krajowa nr 8 na Białystok, o dużym nasileniu ruchu pojazdów, w tym dużym udziale ciężkich.

Sp. z o.o. - Wytwórnia Mas Bitumicznych w Trzciance, należący do grupy obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Jest źródłem emisji zanieczyszczeń. Największy obiekt przemysłowy w gminie – Przedsiębiorstwo Budowy i Utrzymania Dróg.

Okresowe uciążliwości wywołane skumulowaną emisją z palenisk gospodarstw domowych i pogorszenie standardów aerosanitarnych mogą wystąpić wokół wsi położonych na terenach niżej położonych (inwersyjnych), zwłaszcza na terasie nadzalewowej oraz w rejonach mało otwartych na przewietrzanie, w sytuacji

niekorzystnych warunków pogodowych (słabe wiatry lub cisze, inwersje termiczne), zwłaszcza w okresach zimowych (grzewczych).

2. Wody powierzchniowe i podziemne

Problem czystości wód powierzchniowych jest problemem ponadlokalnym. Rzeka Bug niesie wody ponadnormatywnie zanieczyszczone. Od szeregu lat (1988-96) prowadzi wody pozaklasowe (NON). Pośrednim źródłem zanieczyszczeń Bugu są jego dopływy, na odcinku przebiegającym przez gminę do Bugu uchodzi rzeka Liwiec, również od szeregu lat prowadząca wody nie odpowiadające normom. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż od 1998r. badania czystości Bugu stwierdzają poprawę stanu jego czystości. Poprawa stanu czystości wody w rzece może nastąpić jedynie w wyniku współdziałania władz wszystkich powiatów leżących w obrębie zlewni Bugu, a także współpracy międzynarodowej (wody Bugu dopływają do Polski znacznie zanieczyszczone) na rzecz poprawy gospodarki wodno-ściekowej terenu.

Na stan czystości rzek duży wpływ, oprócz zanieczyszczeń niesionych z innych obszarów położonych w wyższych partiach zlewni, mają również znaczny wpływ spływy powierzchniowe nawozów mineralnych i środków ochrony roślin stosowanych w rolnictwie.

Stan czystości wód powierzchniowych bardzo niekorzystnie wpływa na środowisko, jego walory i możliwości ich wykorzystania. Wody Bugu i jego dopływów są wykorzystywane do celów rolniczych, potrzeb hodowli ryb oraz rekreacyjnych. W obrębie zlewni występuje szereg atrakcyjnych turystycznie wartości przyrodniczych. Te czynniki predestynują do skutecznych działań w obszarze zlewni, w kierunku poprawy czystości wód rzeki do osiągnięcia wymaganej I klasy.

Brak jest rozpoznania czystości wód pozostałych rzek i cieków w gminie.

Wody podziemne ujmowane z ujęć na terenie gminy dla potrzeb wodociągów wiejskich są generalnie dobrej jakości, choć większość z nich (z wyjątkiem ujęć w Turzynie i Udrzynie) wymaga uzdatniania (odżelazianie i odmanganianie).

Wraz ze zwodociągowaniem wsi, wzrasta zagrożenie dla czystości gleby i wód z powodu nie rozwiniętego dostatecznie systemu kanalizacji i występujących potencjalnie nieszczelnych (zwłaszcza starych) zbiorników na nieczystości ciekłe.

3. Hałas

Za stan środowiska w zakresie hałasu odpowiedzialny jest głównie hałas komunikacyjny. Uciążliwość akustyczną w gminie stwarzają ponadlokalne drogi, głównie droga krajowa nr 67 relacji Warszawa - Wyszaków - Białystok prowadząca znaczny ruch pojazdów, z dużym udziałem ciężkich. Średniodobowy ruch pojazdów na tej drodze wynosi blisko 10500 poj./dobę w obu kierunkach (na podstawie badań ruchu prowadzonych przez Transprojekt W-wa w roku 2000 – „Ruch drogowy 2000”).

Ruch taki powoduje znaczną emisję hałasu w punkcie odniesienia, równą ok. 74 dB(A) w porze dziennej oraz ok. 71 dB(A) w porze nocnej. Powyższy ruch powoduje przekroczenia w stosunku do dopuszczalnych poziomów hałasu rzędu: 13 – 14dB w dzień oraz 20 – 21dB w nocy. Intensywny ruch pojazdów jest również źródłem uciążliwości aerosanitarnych – emisji głównie dwutlenku azotu i metali ciężkich.

Źródłem hałasu jest również linia kolejowa relacji Warszawa - Wyszaków - Ostrołęka. Nasilony ruch kolejowy powoduje znaczną emisję hałasu o przekroczeniach dopuszczalnych poziomów - powyżej 12 dB(A).

4. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

W aspekcie rozwoju obszaru gminy Brańszczyk rozwiązanie problemu gospodarki odpadami nabiera szczególnego znaczenia.

Gmina jest objęta zorganizowanym systemem wywozu nieczystości stałych. Gmina w 2010r. wytworzyła 596,5 tony odpadów komunalnych, w 2012r. 446,7 ton zaś w 2013r. 878,80 ton.

Problemem gminy pozostają obecnie dzikie wysypiska, które zanieczyszczają lokalnie tereny leśne, zagłębienia poeksploatacyjne, skarpy dolin.

5. Obiekty uciążliwe

Na obszarze gminy w zasadzie nie ma wielu obiektów przemysłowych oraz produkcyjno-usługowych o znacznym stopniu uciążliwości.

Do obiektów mogących negatywnie oddziaływać na środowisko zaliczyć należy:

- 1). Gminną oczyszczalnię ścieków w Brańszczyku. Zlokalizowana jest ona w sąsiedztwie działek rolnych, z zachowaniem 100 m strefy ochronnej. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna typu BIOBLOK – BIS 90, rozbudowana dzięki czemu przepustowość oczyszczalni wzrosła do 310m³/d. Wybudowana dla ścieków pochodzących z Brańszczyka, Turzyna z zakładami, oraz dowożonych ścieków. Odbiornikiem ścieków po oczyszczalni jest Bug, do którego ścieki odpływają kolektorem sanitarnym i rowem melioracyjnym o długości ok. 400 m.
- 2). Gminna oczyszczalnia w Udrzynku. Zlokalizowana jest ona w sąsiedztwie działek rolnych, oddalona od zabudowy mieszkaniowej. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna typ CBR FOS o przepustowości średniej 170m³/d. Wybudowana dla ścieków pochodzących z Udrzyna, Udrzynka, Poręby Średniej, Poręby - Kocęby i Dudowizny z zakładami, oraz dowożonych ścieków. Odbiornikiem ścieków po oczyszczalni jest Bug, do którego ścieki odpływają kolektorem sanitarnym i rzeka Tuchełką o długości 1700 m. Docelowo oczyszczalnia planowana do rozbudowy do 380m³/d i podłączenia miejscowości: Tuchlin, Nowe Budy i Stare Budy.
- 3). Gminna oczyszczalnia w Trzciance Zlokalizowana jest ona w sąsiedztwie działek rolnych, oddalona około 500m od stałej zabudowy mieszkaniowej. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna o przepustowości 164m³/d. Wybudowana dla ścieków pochodzących z Niemir i Trzcianki, oraz dowożonych ścieków. Odbiornikiem ścieków po oczyszczalni jest Bug, do którego ścieki odpływają kolektorem sanitarnym i rzeką Struga o długości ok. 1000 m. Docelowo oczyszczalnia osiągnie przepustowość 350m³/d i będą podłączone miejscowości: Knurowiec, Budykierz, Białebłoto – Kurza, Białebłoto – Stara Wieś, Białebłoto – Kobyła, Nowa Wieś.
- 4). Przedsiębiorstwo Budowy i Utrzymania Dróg Sp. z o.o. - Wytwórnia Mas Bitumicznych w Trzciance. Największą uciążliwością tego zakładu jest emisja zanieczyszczeń technologicznych do powietrza atmosferycznego (SO₂, tlenek węgla, NO₂, pył, fenol).

5). Mazowieckie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego S. A. Zakład w Dalekiem - Tartak. Zakład ten specjalizuje się w branży drewnianej i artykułów drzewnych (produkcja i handel hurtowy).

Ponadto w gminie funkcjonuje jeszcze kilka obiektów produkcyjno-usługowych, które można zakwalifikować, jako obiekty potencjalnie uciążliwe dla środowiska. Należą do nich Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” z piekarnią w Porębie-Kocęby, Dom Pomocy Społecznej w Brańszczyku, Dom Emeryta w Brańszczyku, Specjalny Ośrodek Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Brańszczyku, stacja paliw w Trzciance, ubojnia cieląt „TADEX” w Turzynie, Stacja paliw w Turzynie, podstacja energetyczna 110/15 kV w Turzynie, 3 maszty telefonii komórkowej w Porębie-Kocębach i Białymbłocie – Kurza i w Trzciance, Centrum Dystrybucyjne LIDL w Turzynie, Piekarnie w Białymbłocie – Kobyła, Piekarnia w Brańszczyku.

Wszystkie w/w obiekty muszą ograniczyć swoją uciążliwość do granic własnych działek. W przypadku podstacji energetycznej, ograniczeniem jej uciążliwości jest pozostawienie terenu sąsiadującego z obiektem w dotychczasowym użytkowaniu lub zagospodarowanie z wyłączeniem funkcji chronionych.

6. Zagrożenia powodziowe

Głównym problemem gminy jest częste zagrożenie powodziowe w dolinie Bugu. Rzeka Bug charakteryzuje się nieregularnością hydrologiczną. Roztopy w dorzeczu rozpoczynają się najpierw w jej górnym biegu, później w środkowym i ujściowym. Taka sytuacja stwarza wysokie fale powodziowe. Amplituda wahań poziomu wód wynosi średnio w granicach 4 do 4,5 m. Najwyższe stany występują w miesiącach marzec – kwiecień. W okresach katastrofalnych wody wylewają na terasę nadzalewową.

Wobec faktu, że Bug należy do jednej z nielicznych rzek dzikich, nie zagospodarowanych i w małym stopniu zabezpieczonych obwałowaniami, stwarza ona ludności zamieszkałej w dolinie liczne kłopoty poprzez częste zalewanie domów i gospodarstw. Prognozowany zasięg zagrożenia powodziowego w gminie wynosi: ok. 2500ha powierzchni zalewowych oraz 374 osoby zagrożone (wg „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wyszkowskiego – raportu diagnozy stanu powiatu – sierpień 2001r.”).

Występujące tu wezbrania powodziowe zaliczane są do powodzi opadowych oraz roztopowo-zatorowych. Wezbrania powodziowe roztopowe (z wyj. zatorowych) przypadają na III dekadę marca i I połowę kwietnia. Na Bugu w okresie zimowo-wiosennym kilkakrotnie każdego roku notuje się przekroczenie stanu ostrzegawczego, a czasem i alarmowego na niewielką skalę.

Najgroźniejsze są jednak powodzie nie opadowe, ale powodzie zatorowe. Są one trudne do przewidzenia.

Rzeka płynie w naturalnym, w znacznym stopniu nieuregulowanym korycie, tworząc liczne meandry, odnogi, starorzecza i wyspy. Stwarza to warunki do tworzenia się częstych zatorów lodowych. Przy dużym nagromadzeniu śniegu w górnych, źródłowych fragmentach zlewni Bugu i nagłych odwilżach w okresach wczesnowiosennych, powodowanych ociepleniem od południa następuje duży, gwałtowny spływ wód, które napotykając na bariery lodowe w dolnych odcinkach doliny, znajdują swe ujście rozlewając się na tereny terasy zalewowej i niższe partie terasy nadzalewowej. Takie stany miały miejsce w przeszłości co roku. Obecnie, w ciągu ostatnich 10 lat, powtarzają się one mniej więcej co 3 lata, ale są znaczne. Wpływa na to również zachwiana równowaga biologiczna w obrębie całej zlewni. W ekstremalnych warunkach meteorologiczno-hydrologicznych może występować zagrożenie spowodowane wylewem rzeki Liwiec, w jej dolnym odcinku (jej ujście do Bugu znajduje się na poziomie wsi: Brańszczyk – Turzyn).

Stan ostrzegawczy stanowi poziom wody Bugu równy 400 cm, który w okresie zimowo-wiosennym jest kilkakrotnie przekraczany, natomiast stan alarmowy rzeki stanowi poziom 450 cm.

Część wysoczyznową obszaru gminy chroni w zasadzie naturalna skarpa, natomiast terasy nadzalewowe, są na znacznych fragmentach narażone na zalewanie. Tereny zagrożone częstymi powodziąmi w przeszłości, to: - Tuchlin, fragmenty Udrzyna, Budy Nowe i Stare, fragmenty wsi Brańszczyk - Nakieł.

Najwyższy notowany poziom wody (wartość 653 cm) Bug osiągnął w marcu 1979r. Powódź, jaka wówczas miała miejsce, nazwana „powodzią stulecia”, ogarnęła znaczne połacie gminy, łącznie ze wsiami wyżej wymienionymi. Wyższe partie terasy nadzalewowej i pagóry wydymowe, stały się wówczas samotnymi wyspami.

Zasięg ten, do czasu pełnego zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenu gminy, musi być brany pod uwagę przy rozpatrywaniu wszelkich zagadnień związanych z

powodziami i ich przeciwdziałaniem, w tym również w planowanym zainwestowaniu.

Zagrożenia powodziowe są problemem powodującym znaczne ograniczenia terenu dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego wielu rejonów gminy.

Toteż w celu przeciwdziałania powodziom w gminie wybudowano w latach 80-tych wały przeciwpowodziowe o łącznej długości 9280 mb, które chronią 2530ha użytków rolnych we wsiach Stare Budy, Tuchlin, Udrzynek i Udrzyn. Przewiduje się budowę dalszego odcinka wałów. Pilną potrzebą jest zwłaszcza budowa wału na odcinku Budy–Brańszczyk (ok.4000mb). W strefie zagrożenia powodziowego znajduje się duży teren budownictwa letniskowego we wsi Brańszczyk-Nakieł, który nie zostanie ochroniony projektowanym wałem.

Nie wskazana jest natomiast regulacja doliny, gdyż przebiega ona w terenach o cennych wartościach przyrodniczo – krajobrazowych, wskazanych do ochrony.

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU ŚRODOWISKA

Z analizy stanu istniejącego środowiska przyrodniczego gminy Brańszczyk, jego naturalnych cech, walorów i zasobów, a także zagrożeń urbanizacyjnych, zarówno dla tego środowiska, jak i środowiska życia człowieka, wynika szereg uwarunkowań i wniosków do strategii rozwoju gminy:

1. Gmina ma charakter rolniczy. Charakteryzuje ją duży udział gospodarstw indywidualnych, najczęściej małej i średniej wielkości. Grunty rolne należą tu w większości do średnich i słabych klas jakości. Płytko występujące wody gruntowe w obrębie obniżen tworzą warunki przyrodnicze dla rodzimych użytków zielonych, które zajmują w gminie stosunkowo duże powierzchnie. Jednak, zwłaszcza na glebach piaszczystych, z punktu widzenia potrzeb rolnictwa, występują deficyty wody. Również naturalne warunki nie predysponują do tworzenia się gleb o wysokich klasach bonitacyjnych. Mimo tego jedną z przesłanek rozwoju gminy powinno być nadal rolnictwo, a szczególnie jego intensyfikacja w rejonie południowym, gdzie występuje największy potencjał dobrych gleb. Intensyfikacja rolnictwa wskazana jest w obszarach najlepszych gleb, w rejonie wsi Brańszczyk, Nowy Brańszczyk, Przyjmy. Wskazany jest rozwój rolnictwa w kierunku upraw ekologicznych,

racjonalizacja stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin.

2. Rzeźba terenu wysoczyzny jest mało urozmaicona, nie stanowi więc utrudnień budowlanych. Jedyne wyraźniejsze formy w gminie są: skarpa wysoczyznowa, dolina Bugu i lokalnie pagórki wydymowe. Do niekorzystnych obszarów budowlanych należą formy wklęsłe: dna dolin, obniżeń i zagłębień.
3. Konieczne jest wstrzymanie rozwoju osadnictwa i wszelkich obiektów poniżej krawędzi wysoczyznowej oraz na skarpie. Ta forma rzeźby wymaga szczególnej ochrony poprzez utrwalanie jej powierzchni zielenią, zadarnianie, zakrzewianie oraz niezabudowywanie.
4. Utwory w warstwie przypowierzchniowej stanowią na ogół dobre podłoże budowlane, choć w dnach dolin i obniżeń – głównie w wyniku zawodnienia – grunty mają ograniczoną przydatność.
5. Rzeźba i budowa geologiczna generalnie nie stwarzają w sposób znaczący barier w zainwestowaniu terenu. Ograniczeniem są obszary o założonych podziemnych systemach drenarskich.
6. Na terenie gminy znajduje się jednak sporo terenów z płytko występującymi wodami gruntowymi o znacznych wahaniami rocznych, co ogranicza przydatność terenów dla zabudowy.
7. Brak jest surowców mineralnych o znaczeniu ponadlokalnym, istniejące surowce służą potrzebom budowlanym mieszkańców obszaru.
8. Z punktu widzenia warunków klimatycznych dogodne warunki dla zabudowy mieszkaniowej panują w centralnej i południowej części gminy, natomiast północna część, w rejonie wsi Białełoto, Budykierz, gdzie warunki klimatyczne dla mieszkalnictwa nie są zbyt dogodne, nie ma przeciwwskazań dla obiektów o charakterze usługowo-składowym. Dna dolin najbardziej są wskazane pod dotychczasowe wykorzystanie, tj. pod łąki i pastwiska.
9. Podstawowym walorem gminy są lasy. Kompleksy leśne, zajmujące znaczną powierzchnię obszaru, są bardzo ważnym bogactwem krajobrazu i walorem przyrodniczym gminy. Wywierają korzystny wpływ na bioklimat okolicy. Wpływają korzystnie na warunki klimatyczno-zdrowotne. Nadają się dla turystyki pieszej i wypoczynku. Stwarzają one dogodne możliwości rozwoju rekreacji, typu letniskowego. Zabudowę letniskową należy lokalizować na obrzeżu lasów, ze względu na ich ochronę. Wskazane jest zagospodarowanie

otoczenia terenów zalesionych dla potrzeb rekreacji i turystyki. Najbardziej korzystne rejony dla rozwoju rekreacji i wypoczynku, to rejon wsi Przyjmy i Udrzyn, położonych na skraju wysoczyzny, w sąsiedztwie kompleksów leśnych.

10. Lasy sprzyjają retencjonowaniu wód opadowych, co jest korzystne z uwagi na występowanie tu gruntów łatwo przepuszczalnych.
11. Lasy stanowią także bardzo ważne węzły w systemie ekologicznym gminy. Ważne jest wykształcenie układu pasmowego, tj. stworzenie tzw. korytarzy ekologicznych, poprzez powiązanie istniejących i planowanych do zalesienia terenów leśnych z ciągami dolinnymi oraz systemem zadrzewień, co spowoduje powstanie ciągłego systemu przyrodniczego, wpływającego korzystnie na poprawę warunków hydrologicznych gleb, przeciwdziałanie erozji wietrznej i powierzchniowej oraz degradacji ziemi, zwiększenie wodnej retencyjności środowiska i podniesienie różnorodności ekologicznej środowiska. Do realizacji dolesień proponuje się wykorzystać grunty słabych klas bonitacyjnych: VIz, VI, V, których rolnicze wykorzystanie stało się ekonomicznie nieopłacalne. Nie wskazane do zalesiania są bagna, torfowiska, wodne nieużytki. Należy dążyć do zalesiania gruntów przylegających do lasów już istniejących, powierzchni halizn oraz obszaru źródliskowego.
12. Cennymi walorami gminy są obszary i obiekty prawnie chronione: istniejące i projektowane. Wskazane jest doprowadzenie do zatwierdzenia projektowanego Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego i rezerwatów, w nawiązaniu do istniejących na wschodzie prawnie chronionych obszarów.
13. Wskazuje się na konieczność zachowania i ochrony wszystkich elementów zieleni wysokiej gminy, jak również wzbogacania jej o nowe nasadzenia, również zieleni izolacyjnej wokół obiektów uciążliwych.
14. Degradacje i zagrożenia środowiska mają na terenie gminy charakter zdecydowanie lokalny, za wyjątkiem zanieczyszczeń rzeki Bug, zrzucanych w większości poza granicami gminy.
15. Aktualnie ważnym problemem jest nie w pełni uporządkowana gospodarka ściekowa. Niezbędny jest rozwój zbiorowego systemu kanalizacji sanitarnej wraz z grupowymi oczyszczalniami ścieków, głównie w ośrodkach o większej koncentracji zabudowy mieszkaniowej i usługowej.

16. Niezbędna jest również ponadregionalna w celu doprowadzenia do poprawy czystości wód rzeki Bug.
17. Wskazany jest rozwój systemu segregacji odpadów we wsiach oraz konieczność likwidacji „dzikich” wysypisk. Należy dążyć do wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów już u wytwórcy, co zwiększy ilość pozyskiwanych surowców wtórnych oraz zmniejszy balast składowany na wysypisku.
18. Warunki środowiska przyrodniczego gminy predysponują ją do zagospodarowania zdecydowanie ekstensywnego, bez urządzeń i obiektów o znaczeniu ponadlokalnym. Wyjątek stanowi zagospodarowanie turystyczne terenu.
19. Dzięki dogodnemu położeniu geograficznemu, rozbudowanej infrastrukturze technicznej, walorom krajobrazowym i czystym ekologicznie terenom, gmina Brańszczyk przygotowana jest do podejmowania gości, turystów i inwestorów.
20. Największymi atutami stanowiącymi o atrakcyjności gminy są niewątpliwie walory przyrodnicze (ponad 45% jej powierzchni stanowią zwarte lasy Puszczy Białej) i turystyczne: czystość powietrza, rzeki, bogactwo runa leśnego i dzikiej zwierzyny oraz ostoja wielu gatunków ptaków (w tym liczne siedliska bociana), dukty leśne z oznakowanymi szlakami na wędrówki piesze, turystykę rowerową, konne przejażdżki. Meandry i zakola rzeczne dogodne na spływy kajakowe i sport wędkarski oraz tereny łowieckie stanowią bazę dla wszystkich rodzajów rekreacji, turystyki i czynnego wypoczynku. Gmina ma charakter letniskowy, z wieloma działkami rekreacyjnymi. Od kilku lat rozwijają się również gospodarstwa agroturystyczne. W uznaniu właśnie wysokich walorów przyrodniczych gminy podjęto działania zmierzające do utworzenia Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego.
21. Z uwagi na walory krajobrazowe wskazane jest zagospodarowanie turystyczne rzeki Bug, szczególnie w formie spływów kajakowych.
22. W zagospodarowaniu obszaru gminy zakłada się rozwój rolnictwa ekologicznego, gospodarki leśnej i agroturystyki. W planach perspektywicznych omawianego terenu należy położyć duży nacisk na poprawę infrastruktury wsi poprzez budowę oczyszczalni ścieków, zorganizowanie właściwej selekcji i odbioru śmieci, gazyfikację,

23. Ważnym działaniem proekologicznym jest ochrona dolin poprzez nie stwarzanie barier hamujących swobodny spływ wód, powietrza oraz przemieszczanie się fauny.
24. Konieczność udrażniania koryta rzeki Bug.
25. Bezwzględnie koniecznym jest wybudowanie odcinka wału przeciwpowodziowego: Budy – Brańszczyk.
26. Bezwzględnym zakazem zabudowy powinny być objęte tereny zalewowe, chyba że zostaną skutecznie ochronione wałami przeciwpowodziowymi.
27. Wskazany jest zakaz zmniejszania powierzchni o dużym potencjale przyrodniczym (lasy, użytki zielone, wody powierzchniowe).
28. Wskazany jest również dalszy rozwój systemu małej retencji, o ile pozwolą na to warunki naturalne.
29. Wszelkie działania w gminie muszą być podporządkowane ochronie środowiska naturalnego (w związku z projektami utworzenia Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego).

11. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Układ drogowy w gminie Brańszczyk tworzy sieć dróg publicznych, która służy do powiązań międzyregionalnych, regionalnych i lokalnych, obsługując jednocześnie istniejące zainwestowanie terenu. Składa się on z drogi krajowej, drogi wojewódzkiej, dróg powiatowych i gminnych.

Powiązania komunikacyjne gminy z obszarem zewnętrznym zapewniają:

- drogi: krajowa nr 8 i droga wojewódzka nr 694, głównie w połączeniach międzyregionalnych i regionalnych.
- sieć dróg powiatowych i gminnych, które uzupełniają i wspomagają drogi układu nadrzędnego, zapewniając połączenia lokalne
- linia kolejowa PKP Ostrołęka – Wyszaków – Tłuszcz – Warszawa ze stacją kolejową w miejscowości Dalekie-Tartak.

Charakterystyka układu komunikacyjnego

Układ drogowy

Podstawowy układ drogowy gminy tworzą:

- droga krajowa nr 8 relacji Warszawa – Białystok – Suwałki – granica państwa, droga o znaczeniu międzyregionalnym, posiada nawierzchnię bitumiczną o szerokości jezdni 7,0 m z utwardzonymi poboczami. Długość drogi w granicach administracyjnych gminy wynosi 15,79 km. Droga krajowa nr 8 ze względu na swój tranzytowy charakter obciążona jest dużym ruchem samochodowym, który powoduje znaczną uciążliwość komunikacyjną dla otoczenia. Średni dobowy ruch na odcinku Wyszaków – Ostrów Mazowiecka wynosi 10454 poj. sam. na dobę, przy czym procentowy udział samochodów osobowych wynosi 65% , samochodów ciężarowych 23% , i autobusów 2 % . W ostatnim pięcioleciu na tym odcinku drogi krajowej nr 8 nastąpił wzrost ruchu o ok. 63 % . Droga prowadzi komunikację autobusową.
- droga wojewódzka nr 694 relacji Poręba (od dr kraj. nr 8) - Brok – Ciechanowiec o znaczeniu regionalnym, posiada nawierzchnię bitumiczną i szerokość jezdni 6,0 -7,0 m z poboczami gruntowymi. Długość drogi w granicach administracyjnych gminy wynosi 4,76 km, droga prowadzi komunikację autobusową.
- drogi powiatowe zapewniają podstawowe powiązania z sąsiednimi gminami, jak również powiązania wewnątrz gminy, obsługując bezpośrednio przyległe tereny.

Łączna długość dróg powiatowych w gminie Brańszczyk wynosi 52,6 km . Prawie wszystkie drogi powiatowe mają nawierzchnie bitumiczne.

Gmina Brańszczyk ma najwięcej dróg powiatowych o nawierzchni bitumicznej (94) z pośród wszystkich gmin powiatu wyszkowskiego.

Szerokości jezdni tych dróg wynoszą od 5,0 – 6,0 m, niektóre prowadzą komunikację autobusową.

Drogi gminne stanowią uzupełniającą sieć komunikacyjną konieczną do powiązań lokalnych, zapewniają bezpośrednią obsługę wsi i przyległych terenów.

Łączna długość dróg gminnych w gminie Brańszczyk wynosi 64,55 km z czego 71 % to drogi o nawierzchni żwirowo-gruntowej, tylko 29 % stanowią drogi o nawierzchni bitumicznej.

Wykaz dróg gminnych przedstawia się następująco:

440101W	Brańszczyk-(ul.Jana Pawła II-od rzeki Bug do ul.F.Chopina)
440102W	Brańszczyk-(ul.Prosta-od ul.Jana Pawła II do rowu melioracyjnego)
440103W	Brańszczyk-(ul.Polna-od ul.Jana Pawła II do rowu melioracyjnego)
440104W	Brańszczyk-(ul.Nakieł-od dr.powiatowej nr4403W do drogi Bug)
440105W	Brańszczyk-(od ul.F.Chopina do cmentarza)
440106W	Brańszczyk-(od dr.powiatowej nr4403W do dr.gminnej nr440104W)
440107W	Brańszczyk-Przyjmy-Nowe Budy-(od dr.powiatowej nr4403W-Nowy Brańszczyk- Przyjmy-Nowe Budy do dr.powiatowej nr4405W)
440108W	Trzcianka-(od dr.krajowej nr 8 do końca wsi)
440109W	Trzcianka-(od żwirowni do dr.gminnej nr440108W)
4401010W	Turzyn-(od dr.powiatowej nr 4403W do granicy ewidencji gruntów w kierunku Wyszkowa)
4401011W	Turzyn-(od dr.krajowa nr 8 do miejscowości Turzyn)
4401012W	Tuchlin-(od dr.powiatowej nr4405W-Tuchlin do dr.powiatowa nr2651W)
4401013W	Stare Budy-Tuchlin-(od dr.powiatowej nr4405W-Stare Budy-Tuchlin do dr.powiatowej nr4405W)
4401014W	Nowe Budy-Stare Budy-(od dr.powiatowej nr4405W do dr.gminnej nr440113W w miejscowości Stare Budy)
4401015W	Brańszczyk-Przyjmy-(od dr.powiatowej nr4403W do granicy administracyjnej miejscowości Przyjmy)
4401016W	Poręba-Kocęby-(od dr.krajowej nr8 do dr.wojewódzkiej nr694)
4401017W	Poręba-Kocęby-(od dr.krajowej nr8 do lasów państwowych)
4401018W	Dudowizna-(od dr.powiatowej nr4404W-Dudowizna do gr.gminy Brańszczyk)
4401019W	Niemiry-Trzcianka-(od dr.krajowej nr8-Niemiry do dr.powiatowej nr4403W)
4401020W	Ojcowizna-(od dr.krajowej nr8 do granicy administracyjnej miejscowości Ojcowizna)
401021W	Knurowiec-(od dr.powiatowej nr4403W do lasów państwowych)
4401022W	Budykierz-(od gr.lasów państwowych-Budykierz-do gr.lasów państwowych)
4401023W	Budykierz-(od dr.krajowej nr8 do dr.gminnej nr440122W w miejscowości Budykierz)
4401024W	Białełto Kobyla-Białełto Stara Wieś-(od dr.powiatowej nr4403W do dr.gminnej nr.440125W w miejscowości Białełto-Stara Wieś)
4401025W	Białełto Kurza-Białełto Stara Wieś-(od dr.gminnej 440126W w miejscowości Białełto-Kurza do granicy administracyjnej miejscowości Białełto-Stara Wieś)
4401026W	Białełto Kobyla-Nowa Wieś-Białełto Kurza-(od dr.powiatowej nr4403W- Białełto-Kobyla-Nowa Wieś-Białełto-Kurza do dr.krajowej nr8)
4401027W	Białełto Kurza-(od zachodniej granicy administracyjnej miejscowości Białełto- Kurza do lasów państwowych)

4401028W	Nowa Wieś-(od lasów państwowych do gr.administracyjnej miejscowości Nowa Wieś)
4401029W	Nowa Wieś-(od południowej gr.lasów państwowych do dr.gminnej nr 440126W w miejscowości Nowa Wieś)
4401030W	Dalekie-Tartak-(ul.Modrzewiowa-od dr.powiatowej nr4407Wdo Zakładu DALHURT)
4401031W	Dalekie – Tartak-(ul. Puszczy Białej-od dr. Powiatowej nr 4407W do lasów państwowych)
4401032W	Tartak-Dalekie-(od drogi powiatowej nr 4407W do ulicy Puszczy Białej

Ogółem w gminie drogi układu podstawowego o nawierzchni bitumicznej stanowią 2/3 ogółu dróg, pozostałe 36 % to drogi żwirowe i gruntowe. Wskaźnik gęstości dróg twardych wynosi ok. 53 km / 100 km².

W gminie funkcjonują dwie stacje paliw zlokalizowane przy drodze krajowej nr 8 w miejscowościach: Turzyn Kolonia i Trzcianka.

Układ kolejowy

Przez północno-wschodni obszar gminy przebiega jednotorowa, zelektryfikowana linia kolejowa PKP Ostrołęka – Wyszów – Tłuszcz – Warszawa ze stacją kolejową w miejscowości Dalekie-Tartak, długość linii na terenie gminy wynosi 3,7 km.

Ze względu na położenie linia kolejowa ma mniej istotne znaczenie w obsłudze pasażerskiej mieszkańców tej gminy, praktycznie służy ona głównie mieszkańcom wsi Dalekie-Tartak.

Komunikacja zbiorowa

Obsługę komunikacją zbiorową zapewnia mieszkańcom gminy komunikacja autobusowa i kolej.

Podstawowym środkiem przewozowym jest autobus PKS (Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej)

Gminę obsługuje głównie PKS w Ostrołęce z Placówką Terenową w Wyszowie.

Prywatna komunikacja autobusowa umożliwia połączenie ośrodka gminnego w Brańszczyku i całej gminy z: Ostrowią - Maz., Wyszowem, Warszawą a także z Ciechanowcem.

Uzupełniającą rolę w przewozach pasażerskich pełni kolej PKP Ostrołęka – Wyszaków – Warszawa z przystankiem w miejscowości Dalekie-Tartak, z której głównie korzystają mieszkańcy tej wsi.

Ocena stanu istniejącego układu komunikacyjnego

- istniejący układ drogowy zapewnia podstawowe powiązania z ważnymi ośrodkami gminy i województwa oraz powiązania lokalne,
- droga krajowa nr 67 jako główny element układu drogowego stanowi oś komunikacyjną, na której opiera się funkcjonowanie prawie całego układu drogowego gminy, droga ta w poważnym stopniu prowadzi ruch tranzytowy, na który nakłada się ruch lokalny związany z dojazdami do poszczególnych rejonów gminy. Tranzytowy charakter tej drogi, jej podwójna rola komunikacyjna (ruch przelotowy i obsługa terenu) rzutuje na funkcjonowanie i bezpieczeństwo ruchu kołowego, również pieszego.
- gmina ma stosunkowo niski wskaźnik gęstości dróg , który wynosi ok. 83 km / 100 km² powierzchni, podyktowane to jest między innymi dużą powierzchnią lasów , które zajmują ok. 45,7 % ogólnej powierzchni gminy,
- drogi: krajowa, wojewódzka i wszystkie powiatowe mają nawierzchnie bitumiczne,
- problem stanowią przede wszystkim drogi gminne, które w części nie odpowiadają parametrom technicznym,
- stan techniczny dróg układu podstawowego nie jest w pełni zadowalający ze względu na znaczny stopień zniszczenia nawierzchni asfaltowych, wiele odcinków dróg nie ma właściwych parametrów technicznych, odpowiadających funkcji, którą pełnią w układzie komunikacyjnym
- kolizyjne skrzyżowanie linii kolejowej PKP z drogą powiatową i brak strzeżonego przejazdu komunikacja zbiorowa zapewnia obsługę mieszkańcom gminy w podstawowym zakresie i jest dostosowana do potrzeb bieżących.

Uwarunkowania i wnioski wynikające z diagnozy stanu układu komunikacyjnego

Uwarunkowania komunikacyjne dla obszaru gminy wynikają ze stanu istniejącego, z dotychczasowych zamierzeń planistycznych oraz przesądzeń wyższego rzędu (Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie lokalizacji sieci autostrad i dróg ekspresowych - w gminie Brańszczyk powyższa decyzja dotyczy lokalizacji przebiegu projektowanej drogi krajowej nr 67 Warszawa – Białystok – Suwałki – granica państwa (Kowno).

Analiza stanu istniejącego wykazuje, że podstawowe zadania w zakresie komunikacji warunkujące rozwój przestrzenny i gospodarczy gminy to:

- zabezpieczenie terenu dla przyszłej trasy ekspresowej S projektowanej śladem istniejącej drogi krajowej nr 8 oraz modernizacja i przebudowa istniejącej drogi do parametrów drogi ekspresowej (budowa drugiej jezdni, ograniczenie liczby skrzyżowań z układem lokalnym)
- dostępność struktur przestrzennych gminy do projektowanej trasy ekspresowej zapewnią projektowane węzły ;
 - * węzeł „ Turzyn” – łączy trasę ekspresową S z układem komunikacyjnym gminy Brańszczyk i miasta Wyszaków,
 - * węzeł w miejscowości Knurowiec - łączy trasę ekspresową S z ciągiem dróg powiatowych relacji Brańszczyk – Długosiodło,
 - * węzeł z drogą wojewódzką nr 694 Poręba (od dr kraj. nr 8) – Brok – Ciechanowiec
- budowa bezkolizyjnego wiaduktu drogowego nad projektowaną trasą S w miejscowościach: Trzcianka,
- dla terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie projektowanej trasy ekspresowej S budowa obustronnych dróg zbiorczych, zlokalizowanych wzdłuż drogi S i włączenie ich w nowoprojektowany układ dróg wewnętrznych, obsługujących bezpośrednio projektowane zainwestowanie terenu,
- sukcesywna modernizacja istniejącej lokalnej sieci drogowej (przede wszystkim dróg gminnych) poprzez budowę nawierzchni bitumicznych oraz przebudowę istniejących dróg w celu poprawy parametrów technicznych odpowiadających funkcji, którą pełnią w układzie komunikacyjnym a tym samym poprawy warunków ruchu zwłaszcza w zakresie organizacji i bezpieczeństwa ruchu (budowa chodników dla pieszych na obszarach intensywnie zabudowanych),

- utrzymanie wszystkich istniejących dróg układu podstawowego z propozycją ewentualnych korekt przebiegu niektórych dróg lokalnych (zwłaszcza gminnych) bądź wprowadzenie nowych, krótszych i dogodniejszych połączeń usprawniających funkcjonowanie układu a także wynikających z projektowanego zagospodarowania terenu,
- bieżące utrzymanie istniejących nawierzchni dróg bitumicznych i dostosowanie ich nośności do wciąż rosnącej motoryzacji (szczególnie tych, które przenoszą ruch ciężki),
- utrzymanie istniejących tras i linii komunikacji autobusowej, jej rozwój z dostosowaniem do potrzeb i możliwości układu drogowego,
- utrzymanie linii kolejowej PKP Ostrów – Wyszaków – Warszawa ze stacją w miejscowości Dalekie-Tartak .

12. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

12.1. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

a) Zaopatrzenie w wodę

Gmina Brańszczyk jest w całości zwodociągowana.

W 2010r. sieć wodociągowa w gminie liczyła 109,1km, zaś w 2012r. 109,6 km. Wskaźnik sieci wodociągowej rozdzielczej w 2012r. na 100 km² powierzchni wyniósł 65,8. W 2012r. do sieci wodociągowej było 2637 połączeń do budynków.

Mieszkańcy gminy obsługiwani są z 7 wodociągów wiejskich grupowych, pracujących w oparciu o ujęcia głębinowe i stacje wodociągowe wybudowane w miejscowościach: Trzcianka, Turzyn, Białebłoto, Nowe Budy, Udrzyn, Poręba Średnia i Dalekie-Tartak. Woda dla wodociągów ujmowana jest z poziomu czwartorzędowego, w większości wykazuje ponadnormatywną zawartość związków żelaza (z wyjątkiem ujęcia w Turzynie i Udrzynie) i podlega uzdatnianiu. Uzdatniona woda dostarczana jest do odbiorców siecią wodociagową, która jest sukcesywnie rozbudowywana. W 2012r. wykonane było 2637 połączeń do sieci. Wskaźnik zwodociągowania gminy jest jednym z najwyższych w powiecie wyszkowskim i wynosi ponad 95%. Wodociągi zrealizowane są w systemie jednostopniowego pompowania wody.

W 2012r. w gminie zużycie wody w gospodarstwach domowych w m³ na 1 mieszkańca wyniosło 43,1 m³, zaś w 2010r. 41,5m³

b) Odprowadzanie ścieków

Sieć kanalizacyjna w gminie liczyła w 2012r. 22,7 km i 786 podłączeń do budynków w 2013r. 45,79km i 1145 podłączeń do budynków. Zbiorcza sieć kanalizacji sanitarnej istnieje w:

- całej miejscowości gminnej Brańszczyk, Nowy Brańszczyk i częściowo w m. Turzyn z oczyszczalnią ścieków w Brańszczyku,
- w całości w miejscowościach Poręba – Średnia, Poręba – Kocęby, Udrzynek, Udrzyn i Dudowizna z oczyszczalnią ścieków w Udrzynku,
- w całej miejscowości Trzcianka i Niemiry oraz Budykierz i Knurowiec z oczyszczalnią ścieków w Trzciance.

Sieć kanalizacyjna realizowana jest w układzie grawitacyjno-ciśnieniowym. Kolektory główne doprowadzają ścieki do oczyszczalni. Do oczyszczania ścieków wykonano oczyszczalnię biologiczną typu BIOBLOK-Bis. —Pod koniec 2002 roku w/w oczyszczalnia została rozbudowana do przepustowości max. 310 m³/d. Przepustowość istniejących oczyszczalni w 2012r. wynosiła 571 m³ ścieków na dobę. Należy zaznaczyć, iż w 2012r. aż 36,2% mieszkańców gminy korzystała z oczyszczalni ścieków (w 2010r. 33,9%). Obecnie przepustowość istniejących oczyszczalni w 2014r. wynosi 640 m³ ścieków na dobę.

Technologia oczyszczania ścieków realizowana jest metodą niskoobciążonego osadu czynnego, ze stabilizacją osadu nadmiernego w komorze oczyszczania ścieków. Na terenach oczyszczalni znajdują się punkty zlewne dla ścieków dowożonych z szamb. Oczyszczone ścieki odpływają kolektorem do rowu melioracyjnego i za jego pośrednictwem - do rzeki Bug.

Docelowy zasięg terenów obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków Brańszczyk obejmował będzie jeszcze wieś Przyjmy.

W 2004 roku wykonano zbiorcze sieci kanalizacji grawitacyjno - ciśnieniowej w miejscowościach: Poręba - Kocęby, Poręba Średnia i Udrzynek oraz budowę oczyszczalni ścieków CBR-FOS w miejscowości Udrzynek. Projektowana jest oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości nominalnej Q_{sr} d = 120 m³/d.

Przewiduje się rozbudowę wyżej wymienionej oczyszczalni do Q_{sr} d = 380 m³/d oraz skanalizowanie i podłączenie miejscowości Stare Budy, Nowe Budy i Tuchlin.

Na terenie oczyszczalni przewiduje się punkt zlewny dla ścieków dowożonych z szamb. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Tuchelka.

W 2006 r. podjęto decyzję o zmianie systemu oczyszczania ścieków w gminie. W 2012 r. została wybudowana ze środków pochodzących z Unii Europejskiej nowoczesna oczyszczalnia ścieków w miejscowości Trzcianka, która przyjmuje ścieki z kanalizacji sanitarnej w m. Trzcianka i Niemiry a docelowo będzie obsługiwać także miejscowości: Knurowiec, Budykierz, Nowa Wieś, Białełoto- Kobyla, Białełoto – Kurza i Białełoto - Stara Wieś.

Wykonano projekt budowlany kanalizacji sanitarnej z przyłączami dla miejscowości: Knurowiec, Budykierz, Nowa Wieś, Białełoto - Kobyla, Kurza i Stara Wieś.

W 2014r rozpoczęto realizację tego projektu w miejscowości Budykierz i Knurowiec ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Na pozostałych terenach gminy funkcjonuje kanalizacja indywidualna. Mieszkańcy korzystają z rozwiązań opartych o osadniki gnilne, doły chłonne, ustępy suche i zbiorniki typu „szambo”, których skuteczność jest niewystarczająca. Ścieki przesiąkające z nieszczelnych zbiorników są źródłem skażenia płytkich wód gruntowych i wód powierzchniowych. Zapobieganie dalszej degradacji środowiska i likwidacja istniejących zagrożeń wymaga budowy zbiorczych oczyszczalni ścieków, systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni przydomowych, odpowiednio do potrzeb i uwarunkowań środowiska przyrodniczego.

c) Gospodarka odpadami

Przepisy określające zasady gospodarki odpadami stałymi na terenie gminy zawarte są w „Regulaminie utrzymania czystości i porządku” oraz w „Planie gospodarki odpadami” uchwalonymi przez Radę Gminy. Gmina nie posiada na swoim terenie składowiska odpadów komunalnych.

Gmina jest objęta zorganizowanym systemem wywozu nieczystości stałych. Gospodarstwa domowe, zgodnie z ustawą o odpadach, posiadają podpisane umowy i korzystają z indywidualnych pojemników do zbiórki śmieci.

Odbiorem wszystkich odpadów z terenu gminy zajmują się firmy wyspecjalizowane w tym zakresie.

W aspekcie zrównoważonego rozwoju obszaru gminy Brańszczyk rozwiązanie problemu gospodarki odpadami nabiera szczególnego znaczenia.

Problemem gminy pozostają obecnie dzikie wysypiska, które zanieczyszczają lokalnie tereny leśne, zagłębienia poeksploatacyjne, skarpy dolin.

Problemem gminy pozostają dzikie wysypiska, które zanieczyszczają lokalnie tereny leśne, zagłębienia poeksploatacyjne, skarpy dolin. Gmina prowadzi selektywną zbiórkę odpadów.

Ocena stanu istniejącego i możliwości rozwoju:

1. Zasoby wód podziemnych, ujęć wykonanych dla potrzeb wodociągów wiejskich w gminie Brańszczyk, udokumentowane i zatwierdzone w kategorii „B” w ilości $368\text{m}^3/\text{h}$ tj. ok. $8832\text{ m}^3/\text{d}$ i ok. $3\,223,680\text{ dm}^3$ w roku, są wykorzystywane w niewielkim stopniu.
2. Wielkość poboru wody z ujęć pracujących w roku 2000 wynosiła łącznie $224\,900\text{ m}^3$, co stanowiło niespełna 7% zasobów udokumentowanych i ok. 9% zasobów udostępnionych w ramach pozwoleń wodno-prawnych do eksploatacji.
3. Rezerwy w istniejących źródłach poboru wody zabezpieczą docelowe potrzeby gminy, bez konieczności budowy nowych ujęć wody.
4. Z uwagi na obniżającą się sprawność urządzeń i pogarszającą się jakość wody, podstawowym problemem w perspektywie będzie utrzymanie standardów jakościowych. Wymagać to będzie modernizacji stacji wodociągowych i stosowania nowoczesnych technologii uzdatniania wody.
5. Gospodarka ściekowa na terenie gminy Brańszczyk wymaga kompleksowego uporządkowania. Powszechny dostęp do sieci wodociągowej sprzyja większemu zużyciu wody, powodując wzrost ilości ścieków i większe zagrożenia dla środowiska naturalnego.
6. Zapobieganie degradacji środowiska i likwidacja istniejących zagrożeń wymagać będzie, budowy nowych oczyszczalni, zbiorczych systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni przydomowych, odpowiednio do potrzeb i uwarunkowań środowiska przyrodniczego.

12.2. SIEĆ GAZOWA

Przez obszar gminy przebiega przesyłowy gazociąg wysokiego ciśnienia DN 250 relacji Wyszaków – Ostrów Mazowiecka. Obecnie część sołectw podłączona jest do tego gazociągu. Sieć gazowa średniego ciśnienia w 2010r. liczyła 15,6km, zaś w 2010r. 17,3 km. Obecny zasięg sieci przewodowej

dotyczy miejscowości Brańszczyk, Niemiry, Poręba Średnia, Udrzynek, Poręba – Kocęby. W 2013r. do sieci gazowej było 237podłączeń.

Docelowo na terenie gminy będzie obowiązywał system przewodowy gazu średniego ciśnienia. Zakładany rozwój urbanistyczny gminy będzie sprzyjał dalszej gazyfikacji w gminie, ale opłacalność budowy sieci podyktują względy ekonomiczne.

12.3.ELEKTROENERGETYKA

Gmina Brańszczyk zasilana jest w energię elektryczną z Głównego Punktu Zasilania (GPZ) w postaci stacji transformatorowo - rozdzielczej 220/110/15 kV, zlokalizowanego na terenie gminy w Turzynie.

Dostawa i dystrybucja energii z tej stacji do poszczególnych wsi w gminie odbywa się za pośrednictwem sieci elektroenergetycznej rozdzielczej średniego napięcia 15 kV wyposażonej w lokalne stacje transformatorowo – rozdzielcze 15/0,4 kV. Ze stacji tych energia elektryczna doprowadzana jest do indywidualnych odbiorców za pośrednictwem miejscowych linii niskiego napięcia 380/220V kablowych bądź napowietrznych.

Eksploatowana sieć średniego i niskiego napięcia została poddana zasadniczej modernizacji polegającej na:

- wymianie istniejących przewodów na przewody o większym przekroju w liniach napowietrznych 15 kV celem zapewnienia większej przepustowości sieci i zmniejszenia strat sieciowych. Dotyczyło to przede wszystkim linii wychodzących z GPZ-u oraz pionów linii.
- skracaniu obwodów niskiego napięcia przez zagęszczanie stacji 15/0,4 kV w większości wsi w gminie.

Znaczące konsekwencje przestrzenne wywołują przebiegające przez teren gminy linie napowietrzne 220 kV i 110 kV. Ze względów eksploatacyjnych (bezpieczna praca w pobliżu czynnych linii elektroenergetycznych) i ochrony życia ludzi (oddziaływanie pola elektromagnetycznego) wymagają określonych stref bezpieczeństwa.

Oceniając stan elektroenergetyki w gminie należy stwierdzić, że gmina dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią 15 kV posiadającą rezerwy przepustowości

(obciążalności) elektrycznej zarówno sieci magistralnej jak i odgałęźnej 15 kV oraz dostateczną ilością stacji transformatorowych 15/0,4 kV.

12.4. TELEKOMUNIKACJA

Teren gminy obsługiwany jest w zakresie powszechnych usług telekomunikacyjnych poprzez kilku operatorów w zakresie telefonii stacjonarnej i komórkowej.

W gminie znajduje się nowoczesna sieć telekomunikacyjna.

Gmina jest stelefonizowana. Są możliwości uruchomienia szerokiej gamy usług oraz udostępnienia łączy do transmisji danych.

12.5. CIEPŁO

Mieszkańcy gminy ogrzewani są głównie za pośrednictwem pieców indywidualnych i kotłowni lokalnych opalanych węglem, gazem, bądź olejem opałowym.

II. STRATEGIA ROZWOJU GMINY

1. ANALIZA MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

1.1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Gmina Brańszczyk jest jedną z 325 gmin województwa mazowieckiego, położona w północno-wschodniej jego części. Ze względu na bliskość Warszawy podlega ona wielokierunkowym oddziaływaniom zewnętrznym. Szczególnie stosunkowo niewielka odległość od Warszawy – ogromnej aglomeracji miejskiej – powinna mieć znaczący wpływ na kierunki jej rozwoju.

Główne cele strategii rozwoju kraju, które Polska ma szansę zrealizować wynikają z powstania nowego ładu polityczno – gospodarczego w Europie. Są to:

- zapewnienie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego,
- zapewnienie postępu cywilizacyjnego kraju i ukształtowanie dojrzałego systemu demokracji i gospodarki.

Wstępna koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju zakłada że województwo mazowieckie jest jednym z sześciu, które ma przejąć ciężar ożywienia gospodarczego kraju. Aglomeracja warszawska w perspektywie utrzyma dominację w systemie osadniczym kraju i stworzy węzeł pasm o najwyższej aktywności. Warszawa powinna stać się w przyszłości nowoczesną metropolią europejską. Na obszarze województwa mazowieckiego powstanie centrum kształtujące krajowy system obszarów chronionych, którego jednym z ważnych elementów będą korytarze ekologiczne powiązane z dolinami Wisły, Narwi i Bugu.

W wymiarze regionalnym za nadrzędny cel strategiczny uznaje się zapewnienie harmonijnego rozwoju Warszawy i pozostałych obszarów Mazowsza.

Z przeprowadzonej analizy społeczno-gospodarczego rozwoju gminy Brańszczyk wynika, że rekomendowane są następujące typy działań:

- rozwój rekreacji indywidualnej – zespołów działek i domów rekreacyjnych, dających zysk z podwyższonego podatku i powszechnie dostępnej do odpłatnego korzystania dającej dochód od prowadzonej działalności gospodarczej,
- agroturystyka ze względu na bardzo korzystne położenie środowiskowe gminy.

Szanse rozwoju wielofunkcyjnego gminy Brańszczyk należy ocenić jako stosunkowo wysokie. Kierunek ten aktywizuje lokalną społeczność do tworzenia nowych miejsc pracy najbardziej spokrewnionych z zawodem rolnika: produkcją

żywności najwyższej jakości, przetwórstwem rolno – spożywczym, agroturystyką, marketingiem żywności ekologicznej, rzemiosłem.

1. 2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

Kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców gminy Brańszczyk, związane są z znacznymi ograniczeniami terenowymi związanymi z warunkami naturalnymi środowiska. Na terenie gminy występują znaczne obszary, na których powinno się zakazać działalności inwestycyjnej.

Do obszarów wykluczonych dla rozwoju przestrzennego zaliczyć należy:

- obszary dolinne Bugu,
- lasy,
- gleby mineralne klasy III – IV,
- obszary zmeliorowane,
- ciągi komunikacyjne drogi krajowej i wojewódzkiej (50-metrowa strefa akustyczna),
- ciągi infrastruktury – gazociągi i linie energetyczne ze strefami,
- stanowiska archeologiczne wciągnięte do rejestru zabytków oraz inne stanowiska.

Obszar chronionego krajobrazu i wchodzący w jego skład obszar szczególnej ochrony ekologicznej ogranicza możliwość zabudowy zbiorowej, realizacji obiektów uciążliwych i szkodliwych dla środowiska. Obowiązują tu zakazy zmiany przeznaczenia gruntów leśnych i rolniczych, zmiany stosunków wodnych pogarszających warunki siedliskowe lasów i użytków zielonych, gromadzenia lasów odprowadzania ścieków do wód podziemnych.

2. MISJA I STRATEGICZNE CELE ROZWOJU

Ocena sytuacji w gminie

Na przyszły rozwój społeczno-gospodarczy gminy wpłyną zapewne następujące grupy czynników:

1. Położenie komunikacyjne i środowiskowe gminy
2. Jakość populacji
 - struktura wieku,
 - struktura wykształcenia,
3. Tradycje prowadzenia działalności gospodarczej
4. Finanse lokalne
 - główne źródła dochodów,
 - poziom dochodów własnych,
5. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca;
6. Wielkość terenów niezabudowanych i ich wartość
7. Wartość ekologiczna środowiska i formy użytkowania terenów
 - poziom zanieczyszczeń,
 - zachowanie naturalnych elementów środowiska,
8. Stan zagospodarowania przestrzeni
9. Poziom Infrastruktury technicznej
10. Możliwości przestrzennego rozwoju przemysłu
11. Jakość rolniczej przydatności gleb.

3. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest narzędziem pomocniczym pozwalającym ocenić otoczenie planowanego przedsięwzięcia, a także jego powodzenie.

Nazwa techniki SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

S – Strengths – Siły

ZASOBY

W – Weaknesses - Słabości

O – Opportunities – Szanse

OTOCZENIE

T – Threats - Zagrożenia

Jest jedną z metod, którą można się posłużyć przy planowaniu strategicznym. Opiera się ona na zidentyfikowaniu haseł obrazujących wszelkie aspekty charakteryzowanego zjawiska. Są to:

- mocne i słabe strony (opisujących czynniki wewnętrzne),

- szanse i zagrożenia (opisujących czynniki zewnętrzne mające wpływ na dany obszar). Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie siły i słabości gminy w zakresie analizowanych sfer. Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki.

W celu uzyskania jasnej analizy traktuje się siły i słabości jako czynniki wewnętrzne z punktu widzenia społeczności lokalnej, na które społeczność ma wpływ, a szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne znajdujące się w otoczeniu.

Analiza SWOT dla gminy została wykonana w 2 aspektach jako: analiza zbiorcza dla całej gminy oraz analiza sektorowa dla poszczególnych sfer życia społeczno-gospodarczego.

3.1. ANALIZA ZBIORCZA DLA GMINY

3.2. ANALIZA SEKTOROWA - SWOT - INTEGRACJA I AKTYWIZACJA
MIESZKAŃCÓW

3.3. ANALIZA SEKTOROWA - SWOT PODNIESIENIE STOPY ŻYCIOWEJ
MIESZKAŃCÓW ORAZ FUNKCJONOWANIE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

3.4. ANALIZA SEKTOROWA - SWOT ROZWÓJ ROLNICTWA ORAZ USŁUG
OTOCZENIA ROLNICTWA

3.5. ANALIZA SEKTOROWA - SWOT ROZWÓJ TURYSTYKI, AGROTURYSTYKI
ORAZ USŁUG TOWARZYSZĄCYCH.

3.1. ANALIZA ZBIORCZA DLA GMINY

SIŁY	SŁABOŚCI	SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozytywny obraz gminy w środowisku lokalnym i na zewnątrz 2. Usytuowanie w bezpośrednim sąsiedztwie warszawskiej aglomeracji miejskiej 3. Wysokie walory przyrodnicze gminy 4. Stosunkowo dobry stan środowiska naturalnego 5. Doskonałe warunki rozwoju rekreacji indywidualnej i zbiorowej 6. Występowanie walorów dziedzictwa kulturowego 7. Potencjalne możliwości rozwoju mieszkalnictwa 8. Istnienie wolnych zasobów siły roboczej 9. Korzystne saldo migracji 10. Rozwinięty sektor prywatny 11. Zwodociągowanie gminy 12. Znaczny stopień zgazowania gminy 13. Stosunkowo dobry stan dróg 14. Docelowo rozwiązany układ gminnych oczyszczalni ścieków 15. Znaczny stopień skanalizowania gminy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (głównie Bugu) 2. Postępująca erozja brzegów rzecznych Bugu 3. Brak form zorganizowania rolników indywidualnych 4. Niski poziom świadomości ekologicznej 5. Niska bonitacja gleb 6. Wysoki stopień bezrobocia 7. Rozdrobnienie rolnictwa 8. Niedostateczne tempo powstawania nowych miejsc pracy 9. Brak lokalnego kapitału 10. Ukryte bezrobocie w rolnictwie 11. Niskie dochody mieszkańców 12. Niezbyt wysoki standard zasobów mieszkaniowych 13. Brak wystarczającej bazy gastronomicznej 14. niedostatecznie rozwinięta kanalizacja i sieć gazowa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stopniowy wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa 2. Umocnienie i zabezpieczenie brzegów rzeki Bug przed erozją. 3. Dalszy rozwój przemysłu rolno – spożywczego 4. Polityka wielokierunkowego wspierania rozwoju obszarów wiejskich realizowana przez państwo (nisko – oprocentowane kredyty, ulgi podatkowe i inne) 5. Położenie gminy nad Bugiem stwarza unikalne warunki dla rozwoju strefy turystycznej dla aglomeracji warszawskiej 6. Wielofunkcyjny ekorozwój terenów rolniczych, przyrodniczych pozwoli na wzrost dochodów tam mieszkającej ludności 7. Uzyskanie funduszy na zachowanie zasobów przestrzeni zielonej, rolnictwa ekologicznego, liniowych inwestycji infrastruktury kanalizacyjnej i gazowej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska dochodowość pracy w rolnictwie 2. Kurczenie się rynków zbytu na lokalne produkty rolne 3. Brak inwestorów z zewnątrz 4. Realny spadek przydziału środków z budżetu państwa przy jednoczesnym zwiększeniu zadań samorządu 5. Konkurencyjna pozycja innych gmin 6. Degradacja środowiska poprzez zanieczyszczenie lokalne wód gruntowych i powierzchniowych powodowane przez ścieki bytowe 7. nadmierne rozproszenie osadnictwa rekreacyjnego niszczącego walory krajobrazowe i potęgujące chaos przestrzenny

		<p>oraz komunikacji</p> <ol style="list-style-type: none">8. Bliskość dużej aglomeracji warszawskiej9. Napływ nowych inwestorów do terenów przyległych do drogi krajowej nr 8, możliwość tworzenia nowych miejsc pracy,10. Rozwój agroturystyki11. Utworzenie systemu tras turystycznych, rowerowych, konnych, pieszych prowadzonych w systemie obszarów chronionego krajobrazu powiązanych z bazami noclegowymi na trasie o znaczeniu ponadlokalnym	
--	--	---	--

3.2. ANALIZA SEKTOROWA – SWOT INTEGRACJA I AKTYWIZACJA MIESZKAŃCÓW

SIŁY	SŁABOŚCI	SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duża pracowitość oraz przedsiębiorczość mieszkańców 2. Zadowalający stopień zaspokojenia potrzeb w zakresie szkolnictwa zarówno podstawowego jak i średniego 3. Istnienie Gminnego Domu Kultury 4. Pozytywny obraz gminy w oczach społeczeństwa lokalnego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska aktywność społeczna 2. Brak form zorganizowania rolników indywidualnych 3. Brak działań zmierzających do zintegrowania różnych grup mieszkańców 4. Pasywna oraz roszczeniowa postawa części mieszkańców do służb i instytucji publicznych 5. Brak instytucji społecznych reprezentujących interesy młodzieży 6. Brak spójnego programu kształcenia dla rolników 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie finansowe (środki pomocowe) dla danych projektów w ramach funkcjonujących programów 2. Możliwość udziału w szkoleniach liderów grup społecznych 3. Utworzenie organizacji pozarządowej wspierającej rozwój gminy 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niewystarczające dotacje oraz subsydia budżetu państwa na prowadzenie działań z zakresu oświaty i kultury 2. Brak jasnej polityki państwa w tym zakresie

3.3. ANALIZA SEKTOROWA – SWOT PODNIESIENIE STOPY ŻYCIOWEJ MIESZKAŃCÓW ORAZ FUNKCJONOWANIE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

SIŁY	SŁABOŚCI	SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwinięta działalność gospodarcza 2. Posiadanie własnych nieruchomości przez mieszkańców 3. Dobry stan infrastruktury technicznej w zakresie zwodociągowania i dróg 4. Istnienie wolnych terenów do zagospodarowania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przewaga postaw biernych oraz braku wiary we własne siły 2. Dość duży odsetek ludności utrzymującej się z rolnictwa 3. Słabe tempo powstawania nowych podmiotów gosp. 4. Niskie dochody mieszkańców 5. Brak kapitału i trudność jego akumulacji wskutek niskich dochodów rolników i ludności wiejskich 6. Brak perspektyw dla młodych wykształconych ludzi 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bliskość aglomeracji warszawskiej 2. Rozwój infrastruktury technicznej (telefonizacja) 3. Budowa gazociągu oraz kanalizacji 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak zdecydowanych rządowych programów preferencyjnych rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich 2. Brak inwestorów z zewnątrz 3. Spadające zainteresowanie inwestorów terenami nieuzbrojonymi 4. Ubożenie dużych grup społecznych

3.4. ANALIZA SEKTOROWA – SWOT ROZWÓJ ROLNICTWA ORAZ USŁUG OTOCZENIA ROLNICTWA

SIŁY	SŁABOŚCI	SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duże możliwości zbytu produktów rolnych na pobliskim rynku Warszawy 2. Warunki do tworzenia obszarów rozwoju produkcji ekologicznej 3. Istnienie agroturystycznych gospodarstw 4. Duża lesistość gminy (45%) 5. Doświadczenia w funkcjonowaniu przedsiębiorstw przetwórstwa rolnego 6. Istnienie zakładów przetwórstwa rolno - spożywczego 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski poziom usprzętowania w rolnictwie 2. Brak specjalizacji w gospodarstwach 3. Brak doświadczenia w prowadzeniu gospodarstw agroturystycznych 4. Spadek zużycia nawozów sztucznych oraz środków ochrony roślin 5. Niedorozwój instytucji rynku rolnego 6. Niska bonitacja gleb 7. Nieumiejętność dostosowania się rolników do nowych warunków gospodarki rynkowej 8. Niski poziom inicjatyw gospodarczych na wsi 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie gospodarstw ekologicznych o charakterze agroturystycznym 2. Rozwój agroturystyki 3. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmienna polityka w zakresie ochrony na produkty rolnicze 2. Brak dostępności do kredytów nisko oprocentowanych 3. Brak instytucji zajmującej się rynkowym obrotem produkcji rolnej o zasięgu ponadlokalnym 4. Malejąca dochodowość pracy w rolnictwie 5. Ograniczony rynek zbytu produktów rolnych

3.5. ANALIZA SEKTOROWA – SWOT ROZWÓJTURYSTYKI, AGROTURYSTYKI ORAZ USŁUG TOWARZYSZĄCYCH

SIŁY	SŁABOŚCI	SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Walory przyrodniczo – rekreacyjne 2. Bliskość Warszawy 3. Gotowość mieszkańców do przyjmowania turystów 4. Korzystne warunki naturalne środowiska, sprzyjające rozwojowi usług rekreacyjnych oraz turystycznych 5. Dostępność komunikacyjna gminy 6. Ochrona istniejących lasów i zadrzewień 7. Stosunkowo dobry stan dróg ponadgminnych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostatek bazy gastronomicznej 2. Brak doświadczenia w obsłudze turystów 3. Brak zintegrowanego programu turystycznego gminy 4. Zbyt małe środki finansowych w budżecie na zagospodarowanie atrakcyjnych turystycznie terenów 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosnąca rola agroturystyki 2. Rozwój infrastruktury 2. Wzrastająca moda wśród mieszkańców miast na wypoczynek sobotnio – niedzielny 3. Budowa i rozbudowa turystycznej infrastruktury technicznej; ścieżki rowerowe i do jazdy konnej, szlaki wodne i przystanie wodne. 4. Rozbudowa skansenu z wystawą etnograficzną z parkiem dworskim i zespołem stawów. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkcjonowanie bazy turystycznej w innych gminach 2. Zewnętrzne zanieczyszczenie środowiska

4. MISJA ROZWOJU GMINY

Misja jest zwięzłym opisem docelowego, oczekiwanego stanu i zakresu funkcji spełnianych przez gminę wobec jej mieszkańców i otoczenia. Stan opisywany w misji ma charakter idealny, którego osiągnięcie powinno być zasadniczym celem wszystkich działań podejmowanych przez lokalną społeczność i władze.

U podstaw misji rozwoju gminy Brańszczyk leży przekonanie, iż gmina ma potencjalne szanse by stać się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, życia, prowadzenia działalności gospodarczej, lokowania kapitału a także wypoczynku i spędzania wolnego czasu. Zgodnie z powyższą definicją cele strategiczne i cele operacyjne odwołują się do zadeklarowanej misji, a zaproponowane w ich ramach działania prowadzić będą do postulowanego w misji stanu.

Na podstawie przeprowadzonej w rozdziale I diagnozy społeczno-gospodarczej gminy Brańszczyk i jej podsumowania, w postaci przeprowadzonej analizy SWOT, dla Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy na lata 2015-2020 przyjmuje się następujące założenia:

- doprowadzanie do rozwoju wszystkich obszarów życia gminy tj. gospodarki, sfery społecznej i infrastruktury.
- gmina posiada predyspozycje i możliwości do rozwoju gospodarczego na bazie:
 - lokalizacji na jej terenie inwestycji zewnętrznych inwestorów strategicznych, tworzących miejsca pracy w rolnictwie i poza nim,
 - rozwoju różnych form małej i średniej przedsiębiorczości.
- wzmocnienie i rozwój potencjału tkwiącego w społeczeństwie gminy, zwalczanie niekorzystnych trendów, wprowadzanie innowacji
- podejmowanie inwestycji w infrastrukturę techniczną z koniecznością uwzględnienia zasad ochrony środowiska,
- rozwój współpracy z partnerami: jednostkami samorządu terytorialnego wszystkich szczebli na terenie kraju, organizacjami pozarządowymi, inwestorami, itp.
- szeroka promocja gminy.

Gmina Brańszczyk to miejsce o dobrym klimacie i warunkach do rozwoju gospodarczego, uwzględniającego potrzeby i dążenia lokalnej społeczności oraz zasady ochrony środowiska

Podstawowym kierunkiem działania samorządu terytorialnego powinno być podnoszenie poziomu zaspokajanie potrzeb bytowych ludności oraz stymulowanie rozwoju ekonomicznego, społecznego i kulturowego gminy. Kierunkiem działań władz gminy będzie nadrobienie zacofania cywilizacyjnego oraz przeciwdziałanie degradacji środowiska. Przedsięwzięcia, jakie czekają na realizację, składają się na misję rozwoju gminy. Można je przedstawić według hierarchii dziedzin w następujący sposób.

Środowisko naturalne

- Zachować istniejące walory przyrodnicze gminy.
- Zatrzymać degradację jakości wód powierzchniowych.
- Odtworzyć zasoby wodne w ramach „małej retencji”.
- Konsekwentnie realizować zalesienia, dolesienia i zadrzewienia.
- Realizować projekty z grupy odnawialnych źródeł energii.
- Zabezpieczenie brzegu rzeki Bug przed postępującą erozją w kierunku terenów zainwestowanych.

Zagospodarowanie terenu

- Chronić historyczne układy urbanistyczne.
- Wprowadzić ład przestrzenny na terenach rekreacyjnych gminy
- Narzucić ramowe kanony architektoniczne nawiązujące do regionalnych wzorów architektonicznych.
- Ograniczyć na terenach wiejskich wysokość wznoszonych budynków do dwóch kondygnacji.
- Chronić i odbudowywać parki i układy zieleni na terenach zurbanizowanych.

Układ komunikacyjny

- Poprawić jakość istniejącej sieci drogowej układu gminnego.
- Zarezerwować tereny dla przebiegu nowych tras komunikacyjnych.
- Zrealizować ciąg spacerowo – rekreacyjny i ścieżki rowerowe wzdłuż Bugu.
- Ułożyć chodniki wzdłuż dróg przebiegających przez wsie.
- Zrealizować budowę zatok na przystankach komunikacji publicznej.
- Budować parkingi w miejscach o zaawansowanych procesach urbanizacyjnych.
- Wybudować ścieżki rowerowe.

Infrastruktura

- Rozbudować systemy kanalizacji sanitarnej.
- Modernizować stacje wodociągowe i usprawnić systemy zaopatrzenia w wodę.
- Rozbudować system sieci gazowej na terenie całej gminy.
- Promować wykorzystywanie odnawialnej źródeł energii
- Zmodernizować przystań wodną i utworzyć miejsca biwakowe nad rzeką Bug.

Rozwój gospodarczy

- Rozwinąć sektor usług.
- Stymulować rozwój mieszkalnictwa.
- Rozwinąć przemysł i „czyste” technologie.
- Kreować zrównoważony rozwój przy współpracy z sąsiednimi gminami.
- Promować gminę i przyciągać inwestorów.
- Promować agroturystykę i zdrowy oparty o sport i styl życia
- Rozwinąć komunikację.

Infrastruktura społeczna

- Rozwinąć bazę sportową poprzez budowę i modernizację boisk, hal sportowych i pływalni.

- Stworzyć kluby młodzieżowe i świetlice środowiskowe, place zabaw, siłownie zewnętrzne.
- Zlokalizować infrastrukturę dla rekreacji ogólnodostępnej (trasy rowerowe, piesze, miejsca biwakowe, parkingi, zaplecze gastronomiczne, przystanie wodne).
- Utrzymać bazę przedszkolną.
- Zwiększyć stopień bezpieczeństwa publicznego.
- Ograniczyć zasięg patologii społecznych.

Główne problemy i przedsięwzięcia realizacyjne

- Gmina Brańszczyk dzięki swoim walorom krajobrazowo – przyrodniczym w przyszłości stanowić powinna bazę dla rekreacji indywidualnej i ogólnodostępnej. Należy więc wprowadzić ład przestrzenny na terenach przeznaczonych dla rekreacji. Dotyczy to szczególnie terenów zurbanizowanych.
- Zrealizowanie systemów wodociągowych wymusza budowę kanalizacji i jest niezbędna w celu zahamowania dalszej degradacji środowiska.

Wnioski wynikające z potencjału ekorozwojowego gminy

1. Gminy położone nad Bugiem mają potencjalnie duże szanse realizowania zrównoważonego, trwałego rozwoju przestrzenno – gospodarczego, rozumianego jako proces transformacji gospodarczej, realizowanej nie kosztem środowiska przyrodniczego i społecznego, ale razem z przyrodniczym i społecznym otoczeniem w przeciwnym razie zagrożenia, jakie zostały sformułowane w analizie SWOT pojawią się w postaci progów i barier, które hamować będą rozwój gospodarczy.
2. Gmina Brańszczyk położona w północno-wschodniej części aglomeracji warszawskiej o strukturze pasmowo – gniazdowej powinna wykorzystać te możliwości rozwoju ekstensywnej urbanizacji wg zasad ekorozwoju nie zapominając, że strategicznym kierunkiem rozwoju gminy jest funkcja turystyczna dobrze się uzupełniająca z wielofunkcyjnym ekorozwojem terenów wiejskich.

3. Niezwykle istotne jest również utrzymanie w równowadze proporcji pomiędzy terenami ekstensywnie proekologicznie zurbanizowanymi, terenami rolniczymi, obszarami chronionego krajobrazu oraz funkcją agroturystyczną indywidualną i turystyką masową, która jest również zagrożeniem, podobnie jak rozległe przestrzenie hurtowo – składowe. Utrzymanie odpowiednich proporcji zdecyduje o autentycznym, trwałym i zróżnicowanym rozwoju gminy położonej w dolinie Bugu.
4. Za wiodący kierunek strategii rozwoju gminy uznano wielofunkcyjny ekorozwój terenów wiejskich, który aktywizuje lokalną społeczność do tworzenia nowych godnych miejsc pracy najbardziej spokrewnionych z zawodem rolnika, chroni krajobraz wiejski oraz powoduje wzrost produkcji żywności najwyższej jakości na potrzeby kraju i na eksport.

III. PLAN STRATEGICZNY DLA GMINY NA LATA 2015-2020

1. OBSZARY PRIORYTETOWE I CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY

U podstaw sformułowania obszarów priorytetowych rozwoju gminy Brańszczyk leży diagnoza społeczno gospodarcza. Punktem wyjścia do szczegółowych rozwiązań przewidzianych w niniejszej "Strategii..." jest określenie zasadniczych obszarów priorytetowych rozwoju gminy.

Do obszarów priorytetowych "Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Brańszczyk" zaliczyć należy:

- **GOSPODARKĘ**

- **SPOŁECZEŃSTWO**

- **INFRASTRUKTURĘ**

GOSPODARKA

Do najistotniejszych działań w obszarze "Gospodarka" zaliczyć należy:

- rozwój rolnictwa oraz funkcji związanych z jego otoczeniem,
- rozwój pozarolniczych funkcji gospodarczych na bazie istniejących zasobów terenów inwestycyjnych
- rozwój turystyki i agroturystyki.

W obecnej strukturze gospodarczej gminy dominują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, a wskaźnik przedsiębiorczości nie jest wysoki.

W sytuacji gminy Brańszczyk jedną z istotnych kwestii jest rozwój rolnictwa - jest to obecnie gałąź gospodarki gminy, która ze względu na swoje warunki naturalne (słabe gleby, nadmierne rozdrobnienie) nie będzie wiodącą w przyszłości. Minusem rolnictwa w gminie są grunty rolne słabych i bardzo słabych klas bonitacyjnych, średnio wyposażone gospodarstwa oraz hodowla zwierząt. Głównymi barierami rozwoju rolnictwa są: niski wskaźnik przedsiębiorczości ludności wiejskiej oraz niska opłacalność produkcji pierwotnej. Za bardzo ważny czynnik rozwoju gminy uznać należy inwestycje w sektorze przetwórstwa produktów rolnych, które w perspektywie powinny przyczynić się również do istotnego wzrostu liczby trwałych miejsc pracy. Ponadto wspieranie wielofunkcyjności i specjalizacji w rolnictwie, może być szansą na zwiększenie konkurencyjności gospodarstw.

Istotnymi kierunkami interwencji powinny być również działania zmierzające do różnicowania działalności gospodarstw w kierunku branży okołorolniczych - np. uzyskiwanie energii (m.in. biomasa), agroturystyka, certyfikowane produkty ekologiczne, itp.

Szansą rozwojową jest także wykorzystanie terenów inwestycyjnych (przy trasie tranzytowej - droga krajowa nr 8) na działania strategicznych inwestorów zewnętrznych, które potencjalnie mogą przyczynić się do stworzenia miejsc pracy poza rolnictwem dla mieszkańców gminy. W chwili obecnej te tereny nie są w pełni wykorzystywane są jako bazy logistyczno - magazynowe dla wielkich międzynarodowych korporacji głównie handlowych. Atutem gminy są uporządkowane plany dotyczące zagospodarowania przestrzennego i lokowania inwestycji w gminie.

Wykorzystanie atutów środowiska naturalnego, stworzenie bogatej oferty

turystycznej i agroturystycznej dla rozmaitych grup turystów, włączenie gminy w szlaki turystyczne i szeroka promocja - jest kolejnym kierunkiem rozwoju gospodarczego gminy Brańszczyk. Kierunki interwencji zaplanowane w niniejszym obszarze problemowym w większości są domeną kapitału prywatnego, zatem ich realizacja w dużej mierze zależy od ogólnej sytuacji ekonomicznej. Rolą gminy jest jednak tworzenie odpowiednich warunków dla ich realizacji, wspieranie przedsięwzięć i przedsiębiorczości. Ponadto gmina powinna popularyzować własne zasoby wśród potencjalnych inwestorów strategicznych.

SPOŁECZEŃSTWO

Cele realizowane w obszarze „Społeczeństwo” związane są ściśle z realizacją polityki zrównoważonego rozwoju w obszarze społecznym, który zakłada utrzymanie dostępności i wysokiego poziomu oświaty i opieki zdrowotnej, rozwój sportu, kultury fizycznej i turystyki oraz innych usług społecznych, poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, umiejętność tworzenia lepszych warunków życia i aktywizacji społeczności lokalnej. Konkurencyjność gminy będzie przejawiać się w zapewnianiu wysokiej jakości życia mieszkańców, dbaniu o rozwój potencjału ludzkiego, zapobieganie rozwojowi zjawisk patologicznych.

Działania podejmowane w ramach tego obszaru będą mieć na celu również integrację lokalnej społeczności i dążenie do wzrostu poziomu zaufania społecznego czy eliminację rozłamów społecznych.

Ważnym elementem jest także współpraca gminy z mieszkańcami, inwestorami, innymi jednostkami samorządowymi, stowarzyszeniami, fundacjami oraz inicjowanie współpracy międzysektorowej.

INFRASTRUKTURA

Priorytetem infrastrukturalny są działania, które będą tworzyć warunki do skutecznej realizacji inwestycji, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury technicznej, zgodnej z zasadami polityki przyjaznej środowisku oraz infrastruktury społecznej odpowiadającej współczesnym potrzebom.

Wysoki standard infrastruktury, tak komunikacyjnej jak i komunalnej pozwala zapewnić wysoką jakość życia w gminie. Zmodernizowane, bezpieczne drogi, chodniki, ścieżki rowerowe, bezkolizyjne skrzyżowania i zjazdy z dróg głównych oraz oświetlenie uliczne gwarantują bezpieczeństwo komunikacyjne.

Ważnymi inwestycjami infrastrukturalnymi w gminie są działania związane z gospodarką wodno - kanalizacyjną. Gmina ma dostęp do dobrej jakości wody podziemnej, nie wymagającej uzdatniania oraz kompletną sieć wodociagową. W tym zakresie konieczne są tylko inwestycje modernizacyjne. Natomiast sieć kanalizacyjna w gminie jest jednak jeszcze niewystarczająca, nie gwarantuje wystarczającej ochrony dla środowiska i tu konieczne są poważne inwestycje budowlane.

Poza działaniami na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego, polityka zrównoważonego rozwoju kładzie silny nacisk na kwestie związane z ochroną środowiska naturalnego. Korzystny stan środowiska zamierza się osiągnąć poprzez działania w sferze gospodarki wodami, prowadzenie gospodarki rolnej i przestrzennej nie powodującej degradacji środowiska, rozbudowę infrastruktury technicznej chroniącej środowisko. Istotnym elementem infrastruktury ochrony środowiska jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, które stopniowo zyskują coraz większą popularność ze względu na większą świadomość społeczną oraz konieczność dostosowania się do norm Unii Europejskiej w odsetku energii pozyskiwanej z OZE. Wskazuje się także na potrzebę sukcesywnej gazyfikacji gminy. Racjonalne rozplanowanie przestrzenne inwestycji, szlaków komunikacyjnych i zabudowy mieszkaniowej, a także podnoszenie estetyki gminy przekłada się na odczuwany przez mieszkańców komfort życia w gminie.

2. CELE OPERACYJNE ROZWOJU GMINY WSKAZANIE ZADAŃ I PROJEKTÓW WDROŻENIOWYCH

Przyjęte obszary priorytetowe dla rozwoju gminy Brańszczyk, zostały uszczegółowione poprzez sprecyzowanie hasłowych celów strategicznych dla każdego z obszarów. Z kolei celom strategicznym przyporządkowano bardziej sprecyzowane cele operacyjne, które dookreślają zakres planowania strategicznego.

Tab. 1. Obszary priorytetowe, cele strategiczne i cele operacyjne Strategii...

Obszary priorytetowe		
GOSPODARKA	SPOŁECZEŃSTWO	INFRASTRUKTURA
Cele strategiczne		
Rozwój gospodarczy wykorzystujący atuty i zasoby	Zrównoważony rozwój gospodarczy	Rozbudowa infrastruktury technicznej dla ochrony środowiska
Cele operacyjne		
Cel operacyjny 1	Cel operacyjny 1	Cel operacyjny 1
Gmina stymulująca rozwój i przyjazna inwestorom	Gmina zapewniająca wysoki standard usług społecznych	Gmina rozbudowująca infrastrukturę techniczną
Cel operacyjny 2	Cel operacyjny 2	Cel operacyjny 2
Gmina posiadająca atrakcyjną ofertę turystyczną	Gmina rozwijająca problemy społeczne	Gmina wykorzystująca energię odnawialną
Cel operacyjny 3	Cel operacyjny 3	Cel operacyjny 3
Gmina aplikująca o środki zewnętrzne	Gmina rozwijająca tożsamość i integrująca lokalne społeczności	Gmina dbająca o środowisko naturalne

Obszar priorytetowy: Gospodarka

Cel strategiczny: Rozwój gospodarczy wykorzystujący atuty i zasoby

Cel operacyjny: Gmina stymulująca rozwój i przyjazna inwestorom

Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina stymulująca rozwój i przyjazna inwestorom"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Zagwarantowanie dostępu do terenów inwestycyjnych	Akcja informacyjna	2016-2020	Gmina Brańszczyk	Środki własne

Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina stymulująca rozwój i przyjazna inwestorom"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Promocja obszarów atrakcyjnych dla potencjalnych inwestorów na terenie całej gminy	Inicjowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania inwestorów zewnętrznymi terenami inwestycyjnymi w gminie.	2016-2020	Gmina Brańszczyk	Środki własne
Pozyskiwanie inwestorów strategicznych	Aktywna polityka gminy w obszarze pozyskania zewnętrznymi inwestorów strategicznych, tworzących nowe miejsca pracy w różnych sektorach gospodarki, m.in. na bazie i przy wykorzystaniu położenia gminy przy drodze krajowej nr 8	2016-2020	Gmina Brańszczyk	Środki własne

Stworzenie optymalnych warunków dla powstawania nowych i rozwoju funkcjonujących mikro i małych przedsiębiorstw	Wspieranie tworzenia małych i średnich podmiotów gospodarczych poprzez: preferencje podatkowe, pomoc w tworzeniu firmy, realizację szkoleń dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, itp. Wspieranie przedsięwzięć opartych na racjonalnym wykorzystaniu zasobów środowiska naturalnego, przedsięwzięć innowacyjnych, stosujących technologie przyjazne środowisku.	2016-2020	PUP	Środki własne poszczególnych partnerów
Stymulowanie rozwoju wyspecjalizowanego rolnictwa	Wykorzystanie lokalnych preferencji w gospodarce rolnej gminy, zwiększenie efektywności, innowacyjności i specjalizacji produkcji rolnej, rolnictwa ekologicznego, tworzenie grup producenckich itp.	2016-2020	ARiMR ODR Stowarzyszenia	Środki własne poszczególnych partnerów
Organizacja szkoleń dla rolników	Organizacja szkoleń dla rolników z zakresu nowoczesnych technologii, rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, energetycznego wykorzystania biomasy i innych OZE, itp. Upowszechnianie i wdrażanie zasad Kodeksu Zwykłej Dobrej Praktyki Rolniczej oraz programów rolno - środowiskowych.	2016-2020	ARiMR ODR Stowarzyszenia	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE
Aktywizacja zawodowa mieszkańców	Stworzenie warunków i wspieranie aktywizacji zawodowej i przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży, osób długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	2016-2020	GOPS PUP ARiMR Stowarzyszenia	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE

Cel operacyjny: Gmina posiadająca atrakcyjną ofertę turystyczną

Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina posiadająca atrakcyjną ofertę turystyczną"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Budowa i oznakowanie ścieżek rowerowych i turystycznych	2015-2020	Gmina Brańszczyk	Środki UE Środki własne

Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina posiadająca atrakcyjną ofertę turystyczną"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Wspieranie rozwoju turystyki	Inwentaryzacja walorów, atrakcji i usług turystycznych gminy. Wspieranie aktywności mieszkańców, rolników, inwestorów i stowarzyszeń w celu poszerzenia lokalnej oferty.	2016-2020	Gmina Brańszczyk, Instytucje i organizacje społeczne GOK Parafia Brańszczyk Stowarzyszenia i organizacje Mieszkańcy, właściciele nieruchomości, Inwestorzy	Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE

<p>Organizacja imprez kulturalnych, sportowo - rekreacyjnych przez działające w gminie jednostki kulturalno-oświatowe oraz stowarzyszenia</p>	<p>Wzbogacanie kalendarza imprez (kulturalnych, rozrywkowych, sportowych, rekreacyjnych, religijnych, itp. i sprzyjających integracji społeczności lokalnej oraz przyciągnięciu turystów. Kulturowanie miejscowej tradycji i kultury, propagowanie idei sportu i aktywnego zagospodarowania czasu wolnego. Opracowanie projektu i budowa ścieżek rowerowych i konnych wzdłuż doliny Bugu łączącej tereny zabudowy rekreacyjnej i mieszkaniowej w gminie Brańszczyk z terenami i obiektami rekreacyjnymi zlokalizowanymi na terenie gmin ościennych. Uwzględnienie w planach urządzania lasów możliwości wykorzystania niektórych ich fragmentów na cele rekreacyjne przez wyznaczenie szlaków turystycznych i miejsc wypoczynku, urządzenie ścieżek przyrodniczych, ścieżek zdrowia i ścieżek rowerowych.</p>	<p>2016-2020</p>	<p>Gmina Brańszczyk, Instytucje i organizacje społeczne GOK Parafia Brańszczyk Stowarzyszenia Nadleśnictwo</p>	<p>Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE</p>
<p>Wykorzystanie w działaniach turystycznych lokalnych zasobów agroturystyki</p>	<p>Promocja gospodarstw agroturystycznych jako ośrodków na pobyty wczasowe, a także turystykę tzw. weekendową. Pomoc w uatrakcyjnianiu oferty poszczególnych gospodarstw, sprzedaż produktów ekologicznych, rękodzieła itp.</p>	<p>2016-2020</p>	<p>Właściciele gospodarstw agroturystycznych Stowarzyszenia i organizacje</p>	<p>Środki własne poszczególnych partnerów Środki UE</p>

Cel operacyjny: Gmina aplikująca o środki zewnętrzne

Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina aplikująca o środki zewnętrzne"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Absorpcja środków finansowych z rozmaitych źródeł zewnętrznych	Aktywność w poszukiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania (środków krajowych, europejskich) na potrzeby inwestycyjne gminy oraz działania organizacyjne, a także na potrzeby inwestorów, przedsiębiorców, stowarzyszeń. Koordynacja informacji na temat możliwych źródeł dofinansowania działań i inwestycji różnorodnych beneficjentów.	2016-2020	Gmina Brańszczyk, Stowarzyszenia i organizacje	W ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy
Długookresowy harmonogram zadań inwestycyjnych i organizacyjnych gminy	Realizacja długookresowego harmonogramu zadań inwestycyjnych i organizacyjnych gminy, zawartych w niniejszej "Strategii..." jako podstawa racjonalnego wykorzystania środków własnych i zewnętrznych w celu poprawy standardu życia.	2016-2020	Gmina Brańszczyk,	W ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy

Obszar priorytetowy: Społeczeństwo**Cel strategiczny: Zrównoważony rozwój społeczny**

Cel operacyjny: Gmina zapewniająca wysoki standard usług społecznych

Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina zapewniająca wysoki standard usług społecznych"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Budowa infrastruktury społecznej	Rozbudowa bazy sportowej w szkołach	2015-2020	Gmina Brańszczyk	Środki własne
	Budowa placów zabaw w poszczególnych miejscowościach i siłowni zewnętrznych	2015-2020	Gmina Brańszczyk	Fundusze sołeckie wg potrzeb
	Poprawa infrastruktury sportowej poprzez budowę obiektów sportowych w sołectwach	2017-2020	Gmina Brańszczyk	Środki UE Środki własne
Dostosowanie istniejącej bazy do potrzeb społecznych	Utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej w Brańszczyku	2015-2016	Gmina Brańszczyk	Środki UE Środki własne
	Modernizacja placówek oświatowych na terenie gminy Brańszczyk	zadanie ciągłe	Gmina Brańszczyk	Środki własne

<p>Wspieranie rozwoju efektywnych usług społecznych przez wszelkie instytucje działające na terenie gminy</p>	<p>Świadczenie profesjonalnych usług na rzecz ludności w gminie przez wszystkie instytucje społeczne (instytucje gminne, opieki zdrowotnej, placówki oświatowe, kulturalne, itp.).</p> <p>Dostosowanie pracy instytucji społecznych do potrzeb mieszkańców (godziny pracy, szeroka informacja, obieg dokumentów).</p> <p>Doskonalenie pracy pracowników instytucji społecznych poprzez system szkoleń.</p>	<p>2015-2020</p>	<p>Instytucje i organizacje społeczne</p>	<p>Środki własne</p>
<p>Współpraca pomiędzy jednostkami bezpieczeństwa w gminie i regionie</p>	<p>Rozszerzenie działań prewencyjnych jednostek bezpieczeństwa, wykreowanie właściwych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii środowiskowych, w tym transportu materiałów niebezpiecznych, zagrożenia powodziowego itp.</p> <p>Doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnej. Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego w miejscach szczególnie niebezpiecznych w gminie(w miarę potrzeb). Współpraca pomiędzy jednostkami w powiecie, regionie.</p>	<p>2016-2020</p>	<p>Starostwo Powiatowe Jednostki bezpieczeństwa: Policja, OSP, ochrona zdrowia</p>	<p>W ramach bieżącej działalności JST i jednostek bezpieczeństwa</p>

Zwiększenie oferty edukacyjnej placówek oświatowych	Zwiększenie dostępu do opieki nad dzieckiem małym (żłobki, przedszkola). Podniesienie poziomu nauczania poprzez: poprawę poziomu nauczania języków obcych (dofinansowanie kształcenia nauczycieli), dostęp do nowoczesnych technologii (pracownie komputerowe, Internet), dostęp do kultury, sportu i rekreacji (poprawa kondycji fizycznej). Zapewnienie młodzieży optymalnych warunków do startu w dorosłe życie. Zapewnienie atrakcyjnych zajęć pozaszkolnych w kołach zainteresowań oraz organizacja innych zajęć, konkursów, akcji, itp. Kształcenie młodzieży wg ich preferencji oraz potrzeb na rynku pracy.	2016-2020	Jednostki oświatowe	W ramach bieżącej działalności JST i jednostek oświatowych
Zwiększenie dostępu do usług medycznych wysokiej jakości	Poprawa dostępu do poradni specjalistycznych. Poszerzenie oferty usług zdrowotnych oferowanych na terenie gminy (np. organizacja okazjonalnych badań i porad specjalistycznych), prowadzenie działań profilaktycznych wśród społeczeństwa.	2016-2020	Jednostki ochrony zdrowia	W ramach bieżącej działalności JST i jednostek oświatowych
Organizacja czasu wolnego	Stałe uatrakcyjnianie oferty spędzania czasu wolnego na terenie gminy dla wszystkich grup społecznych. Aktywizacja mieszkańców do zdrowego, aktywnego spędzania czasu poza pracą, nauką. Wspieranie działalności instytucji kulturalnych, sportowych oraz kół zainteresowań, klubów itp.	2016-2020	Gmina Brańszczyk, Jednostki oświatowe, GDK Instytucje i organizacje społeczne Parafia Brańszczyk Stowarzyszenia i organizacje	Środki własne poszczególnych partnerów

Cel operacyjny: "Gmina rozwiązująca problemy społeczne"**Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina rozwiązująca problemy społeczne"**

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Kontynuacja działań instytucji pomocy społecznej w gminie	Kontynuacja działań pomocowych dla osób potrzebujących (ubogich i bezrobotnych) oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (niepełnosprawnych, chorych) przez GOPS i podmioty wspierające. Kontynuowanie działalności informacyjnej i pomocowej dla osób z rodzin dysfunkcyjnych (w tym zagrożonych przemocą domową, alkoholizmem, bezradnością itp.). Wyrównywanie szans rozwojowych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	GOPS GKRPA PCPR Stowarzyszenia	Środki własne poszczególnych partnerów
Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie	Monitorowanie zjawisk patologicznych i likwidacja przyczyn dysfunkcji, przeciwdziałanie wystąpieniu zjawisk patologicznych w rodzinach. Prowadzenie programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologicznym.	Gmina Brańszczyk Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	GOPS GKRPA PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów
Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży	Realizowanie przedsięwzięć w zakresie poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na drodze, w szkole, w środowisku domowym przez realizowanie profilaktyki.	Gmina Brańszczyk	Policja GOPS GKRPA PCPR	Środki własne poszczególnych partnerów
Pomoc dla osób bezrobotnych	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie podejmowania działań aktywizujących osoby bezrobotne (szkolenia, kursy przekwalifikowania, dotacje, itp.).	PUP	Gmina Brańszczyk	Środki własne Środki UE

Cel operacyjny: " Gmina rozwijająca tożsamość i integrująca lokalne społeczeństwo"

Działania inwestycyjne i organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina rozwijająca tożsamość i integrująca lokalne społeczeństwo"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Aktywizacja liderów lokalnych	Aktywizacja mieszkańców gminy poprzez wyłonienie liderów lokalnych w celu poprawy standardu życia w poszczególnych sołectwach gminy poprzez realizację inicjatyw społecznych.	Gmina Brańszczyk	Radni Sołtysi Stowarzyszenia i organizacje	Środki własne Fundusz sołecki Środki UE
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	Zintegrowanie działań stowarzyszeń i fundacji i innych organizacji w kierunku poprawy standardu życia mieszkańców w gminie. Współpraca ze stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy i regionu, w zakresie realizacji założeń Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy.	Gmina Brańszczyk	Stowarzyszenia i organizacje	Środki własne Środki UE
Popularyzacja idei wolontariatu	Zwiększenie aktywności młodzieży zainteresowanej zdobywaniem doświadczenia przy pomocy najbardziej potrzebującym.	Gmina Brańszczyk	GOPS Instytucje oświatowe Instytucje ochrony zdrowia Stowarzyszenia i organizacje	Środki własne poszczególnych partnerów
Wspieranie lokalnych tradycji i kultury oraz ochrona dziedzictwa	Wspieranie lokalnego folkloru i podtrzymywanie tradycji (propagowanie działalności kół gospodyń wiejskich, zespołów ludowych, itp.) w celu umacniania więzi i tożsamości mieszkańców. Ochrona dziedzictwa materialnego (opieka nad zabytkami rejestrowymi i obiektami mającymi wartość historyczną, kulturową).	Gmina Brańszczyk	Stowarzyszenia i organizacje	Środki własne Środki UE

Obszar priorytetowy: Infrastruktura

Cel strategiczny: Rozbudowa infrastruktury technicznej dla ochrony środowiska

Cel operacyjny: Gmina rozbudowująca infrastrukturę techniczną

Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina rozbudowująca infrastrukturę techniczną"

Działania	Opis działania	Podmiot koordynujący	Partnerzy	Źródła środków
Inwestycje z zakresu infrastruktury komunikacyjnej	Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina Brańszczyk	Gmina Brańszczyk Zakład Energetyczny	Środki własne, UE, NFOŚiGW
Inwestycje wodno-kanalizacyjne	Budowa i rozbudowa kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami Rozbudowa sieci wodociągowej w gminie Modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie gminy Modernizacja i budowa dróg oraz ciągów pieszych Gazyfikacja gminy Brańszczyk	Gmina Brańszczyk	Zakład Gospodarki Komunalnej w Brańszczyku Zakład gazowniczy Inwestycja przeprowadzana przy osiągnięciu wskaźnika opłacalności	Środki UE, WFOŚiGW Środki własne Środki Zakładu gazowniczego Mieszkańcy Inwestorzy
Zaopatrzenie w energię	Rozwój na nowych terenach sieci elektrycznej, modernizacja sieci oraz GPZ na terenie gminy Brańszczyk	Gmina Brańszczyk	Zakład Energetyczny	Środki Zakładu Energetycznego Mieszkańcy Inwestorzy

Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina rozbudowująca infrastrukturę techniczną"

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Promowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	Promowanie budowy przydomowych, ekologicznych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie sieć kanalizacyjna nie może być zrealizowana ze względów ekonomicznych.	2015-2020	Rolnicy Mieszkańcy	W ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy, WFOŚiGW
Współpraca z zarządcami dróg powiatowych i krajowych	Współpraca ma w celu poprawę stanu technicznego dróg i otoczenia drogowego stanowiących oś komunikacyjną gminy.	2015-2020	Gmina Brańszczyk	W ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy

Cel operacyjny: Gmina wykorzystująca energię odnawialną**Działania inwestycyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina wykorzystująca energię odnawialną "**

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Farmy fotowoltaiczne, biogazownie	2015-2020	Inwestorzy	Środki własne inwestorów, NFOŚiGW, UE

Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego "Gmina wykorzystująca energię odnawialną "

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Promocja odnawialnych źródeł z energii (OZE) w energetyce ciepłej gospodarstw domowych	Promocja instalacji solarnych, wykorzystania biomasy rolniczej i innych źródeł czystej energii w gospodarce ciepłej instytucji publicznych oraz gospodarstw domowych.	2015-2020	Gmina Brańszczyk Powiat Wyszowski Inwestorzy Mieszkańcy	W ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy i partnerów Środki UE

Cel operacyjny: Gmina dbająca o środowisko naturalne**Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego „Gmina dbająca o środowisko naturalne”**

Zakres działań	Działania	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Właściwa gospodarka opadami niebezpiecznymi	Usunięcie i unieszkodliwienie materiałów zawierających azbest do roku 2032 z terenu gminy Brańszczyk	2015-2020	Gmina Brańszczyk	Środki własne WFOŚiGW w Warszawie
Zachowanie spójności zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami zagospodarowania przestrzennego	Prowadzenie racjonalnej gospodarki przestrzennej uwzględniającej potrzeby gospodarcze i społeczne oraz konieczną ochronę środowiska i terenów będących pod ochroną. Dbłość o centra miejscowości, zwiększenie ich estetyki i dostosowanie do potrzeb mieszkańców. Wspomaganie urządzania i utrzymywania terenów zieleni, zadrzewień i zakrzewień w poszczególnych miejscowościach. Dbłość mieszkańców i rolników o własną posesję, obejście i gospodarstwo.	2015-2020	Mieszkańcy Rolnicy	Środki własne poszczególnych partnerów, UE

Cel operacyjny: Gmina atrakcyjnie promowana**Działania organizacyjne w ramach celu operacyjnego „Gmina atrakcyjnie promowana”**

Zakres działań	Działanie	Termin realizacji	Podmiot koordynujący	Źródła środków
Promocja atrakcyjnych terenów i obiektów dla rozwoju	Promowanie terenów inwestycyjnych oraz pod działalność gospodarczą oraz terenów pod budownictwo indywidualne (mieszkaniowe i letniskowe). Wykorzystanie istniejących zasobów obiektów dla celów społecznych i gospodarczych.	2015-2020	Gmina Brańszczyk, Stowarzyszenia i organizacje	Środki własne poszczególnych partnerów
Promocja turystyki	Promowanie we współpracy z gminami sąsiednimi, powiatem, stowarzyszeniami, itp. walorów turystycznych gminy - zwłaszcza w obrębie doliny rzeki Bug, Puszczy Białej i okolic.	2015-2020	Gmina Brańszczyk, Stowarzyszenia i organizacje Rolnicy	Środki własne poszczególnych partnerów

3. UWARUNKOWANIA REALIZACJI „STRATEGII ROZWOJU GMINY BRAŃSZCZYK NA LATA 2015-2020”

3.1. WDRAŻANIE „STRATEGII...”

"Strategia Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015-2020" jest podstawowym planem, zrealizowanym w celu ożywienia oraz harmonijnego, wielostronnego rozwoju Gminy.

Dla realizacji tego dokumentu niezbędny jest mechanizm rozdzielania zadań, ich oceny, monitoringu, korekty i aktualizacji. Zarządzanie "Strategią..." powierza się Wójtowi Gminy Brańszczyk, przy wsparciu ze strony Rady Gminy. Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów "Strategii..." wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań w niej zawartych. Głównym adresatem zapisów niniejszego dokumentu są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

- Rada Gminy,
- pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych, placówek oświatowych, itp.,
- instytucje powiatowe (zarząd powiatu, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, itp.),
- przedsiębiorcy, rolnicy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe, sektor finansowy (banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe),
- organizacje pozarządowe, rządowe, samorządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym).

W celu monitorowania dokumentu Wójt Gminy będzie przygotowywał raz na dwa lata sprawozdanie z realizacji "Strategii...". Przygotowanie sprawozdania poprzedzone będzie stałym zbieraniem wniosków i propozycji mieszkańców gminy. Sprawozdanie powinno zawierać:

- opis realizacji poszczególnych celów operacyjnych,
- ocenę realizacji poszczególnych działań w zakresie terminowości wdrażania zadań oraz ich zgodności z przyjętymi celami strategicznymi,
- w przypadku wystąpienia zmiany uwarunkowań, propozycje działań korygujących przyjęte zadania lub propozycje zmian w zapisach "Strategii...".

Wójt Gminy przygotowując sprawozdanie i ewentualne propozycje aktualizacji "Strategii..." może powołać zespół zadaniowy składający się między innymi z przedstawicieli radnych, pracowników Urzędu Gminy, sołectw oraz organizacji pozarządowych i innych środowisk. "Strategia Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015-2020" zostanie przyjęta w formie uchwały Rady Gminy. Proponowane zmiany w "Strategii..." będą również podlegały uchwaleniu przez Radę Gminy.

3.2.FINANSOWANIE ZADAŃ „STRATEGII...”

Zakłada się finansowanie zadań zawartych w "Strategii Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015-2020" z różnorodnych źródeł. Podstawowymi źródłami środków, z których mogą korzystać samorzady są:

- budżet państwa w realizacji zadań nałożonych na gminy ustawowo,
- środki własne - budżet gminy,
- środki zewnętrzne: fundusze pomocowe Unii Europejskiej (Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, itp.), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Mechanizm Norweski, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wiele innych, dostosowanych do konkretnych zadań,
- środki stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych.

Głównym źródłem finansowania części działań zaplanowanych w strategii będą środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej przy współudziale środków z budżetu gminy Brańszczyk, które przy współfinansowaniu inwestycji ze środków unijnych będą stanowić tzw. wkład własny. Gmina aplikowała o środki zewnętrzne we wcześniejszym okresie, w przyszłości również będzie ubiegać się o dofinansowanie realizowanych przedsięwzięć z tych źródeł. Część zadań ze względu na znaczne koszty, może być realizowana tylko przy wsparciu środków zewnętrznych.

Część zadań przewidzianych do realizacji na terenie gminy Brańszczyk w latach 2015-2020 nie ma sprecyzowanych kosztów inwestycji. Koszty te będą wyliczane przed przystąpieniem do realizacji konkretnych zadań i po analizie potencjalnych źródeł środków (możliwości dofinansowania). Gmina będzie ubiegać się o dofinansowanie zadań z zakresu infrastruktury technicznej i społecznej, ochrony środowiska, ponadto będzie wspierać środowisko przedsiębiorców, sektor rolnictwa oraz rozwój kapitału ludzkiego. Ponadto, należy zaznaczyć, że w "Strategii Rozwoju Gminy Brańszczyk" zostały zawarte tylko ważniejsze zadania inwestycyjne, pozostałe zadania będą wpisywać się w cele i założone działania w kierunku rozwoju gminy, będą zawarte w innych dokumentach np. strategiach branżowych, planie inwestycyjnym itp. Działania organizacyjne przewidziane do realizacji w ramach "Strategii..." będą w większości realizowane w ramach prac Urzędu Gminy w Brańszczyku oraz innych instytucji społecznych działających na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń "Strategii...", umiejętne wykorzystanie lokalnych zasobów

oraz wychwytywanie wszystkich pojawiających się w otoczeniu szans na pozyskanie środków finansowych na realizację zaplanowanych zadań z pewnością przyspieszy zarówno społeczny jak i gospodarczy rozwój gminy Brańszczyk.

3.3. MONITOWANIE I EWALUACJA "STRATEGII..."

Istotnym wymogiem, stawianym dokumentom szczebla strategicznego jest wewnętrzny system monitorowania oraz ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów, a w konsekwencji osiągnięcie stanu zakładanego w misji. Dla oceny "Strategii Rozwoju Gminy Brańszczyk" wyróżnia się następujące typy ocen:

- ex-ante - (ocena przed realizacją) powinna się odnosić do: spójności pomiędzy celami ogólnymi, szczegółowymi i konkretnymi działaniami zawartymi w "Strategii..." - taka ocena przedstawiona jest w części I niniejszego dokumentu
- mid-term - (ocena w połowie okresu realizacji) powinna badać stopień osiągniętej skuteczności na podstawie zebranych w trakcie monitoringu wskaźników,
- ex-post - (ocena na zakończenie) pozwala, na podstawie końcowych danych, na porównanie oczekiwanych celów z celami faktycznie osiągniętymi.

Celem prowadzenia monitoringu jest zapewnienie maksymalnej efektywności realizacji "Strategii...", poprzez nadzór nad instytucjami odpowiedzialnymi za zarządzanie i wdrażanie poszczególnych zadań i projektów.

3.4. WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ STRATEGII

Wskaźniki realizacji zadań "Strategii Rozwoju Gminy" przedstawiono w podziale na cele strategiczne i operacyjne.

Cel operacyjny	Wskaźniki realizacji
OBSZAR PRIORYTETOWY: GOSPODARKA	
Cel strategiczny: Rozwój gospodarczy wykorzystujący atuty i zasoby	
Gmina stymulująca rozwój i przyjazna inwestorom	<ul style="list-style-type: none"> - obszar (ha) lub liczba obiektów wykorzystanych na rozwój działalności gospodarczej - liczba działań podejmowanych przez gminę w zakresie rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw - liczba szkoleń dla rozpoczynających działalność gospodarczą - liczba nowych form działalności gospodarczej - liczba powstałych w gminie grup producenckich - liczba działań podejmowanych dla

	rolników
Gmina posiadająca atrakcyjną ofertę turystyczną	<ul style="list-style-type: none"> - liczba stworzonych miejsc rekreacji i wypoczynku - liczba miejsc aktywnego wypoczynku - liczba miejsc/ obiektów noclegowych na terenie gminy
Gmina aplikująca o środki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> - liczba inwestycji i działań współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych - liczba zrealizowanych zamierzeń inwestycyjnych wg harmonogramu
OBSZAR PRIORYTETOWY: SPOŁECZENSTWO	
Cel strategiczny: Zrównoważony rozwój społeczny	
Gmina zapewniająca wysoki standard usług społecznych	<ul style="list-style-type: none"> - poziom (%) wydatków budżetu gminy na zadania społeczne - liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach - liczba imprez kulturalnych i sportowych - przeciętny czas oczekiwania na wydanie decyzji w Urzędzie Gminy - kwota wydatków na doposażenie OSP
Gmina rozwiązująca problemy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - stopa (%) bezrobocia - liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP - liczba osób korzystających z pomocy GOPS według rodzaju pomocy - liczba programów profilaktycznych realizowanych w gminie - liczba szkoleń dla osób bezrobotnych, przebranżawiających się, itp. - oferta kalendarza kulturalnego i sportowego gminy
Gmina rozwijająca tożsamość i integrująca lokalne społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - liczba działań aktywizujących mieszkańców i liderów lokalnych - liczba stowarzyszeń i fundacji działających w gminie - liczba zorganizowanych zajęć, imprez, głównie dla dzieci i młodzieży, mających na celu rozwój zainteresowań oraz promocję zdrowego stylu życia - środki na wspieranie lokalnego folkloru i podtrzymywania tradycji
OBSZAR PRIORYTETOWY: INFRASTRUKTURA	
Cel strategiczny: Rozbudowa infrastruktury technicznej dla ochrony środowiska	
Gmina rozbudowująca infrastrukturę techniczną"	<ul style="list-style-type: none"> - długość zmodernizowanych dróg gminnych, powiatowych (km) - długość wybudowanych ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych (km) - liczba nowych punktów oświetlenia drogowego - długość wybudowanej sieci wodociągowej (km) - długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej (km) - liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków - liczba powstałych oczyszczalni przydomowych

	- długość powstałej sieci gazowej (km)
Gmina wykorzystująca energię odnawialną	- liczba działań promocyjnych w zakresie OZE - liczba wybudowanych instalacji OZE
Gmina dbająca o środowisko naturalne	- środki wydane na działania proekologiczne - liczba działań zwiększających świadomość ekologiczną społeczeństwa lub wydatkowane środki na ten cel - ilość odpadów zbieranych z terenu gminy w sposób selektywny (Mg) - ilość zebranego azbestu (Mg) - liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk - powierzchnia zalesień i zadrzewień (ha)

Przewodniczący Rady Gminy

/-/ Sławomir Gałązka